

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO SPRENDIMŲ APŽVALGA

(2013 m. kovo 1 d. – 2013 m. liepos 31 d.)

**Parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
teisinės analizės ir informacijos departamentas**

Svarbi pastaba: Prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teisinės analizės ir informacijos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. kovo 1 d. – 2013 m. liepos 31 d. praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad toliau yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios nei Europos Žmogaus Teisių Teismo, nei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio.

Oficialius ir nesutrumpintus tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

Turinys

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (Konvencijos 3 str.)	5
<i>Dėl sulaikymo siekiant deportuoti teisėtumo ir sąlygų</i>	5
<i>Dėl deportacijos į Afganistaną, kur gali kilti kankinimų ir nežmoniško elgesio grėsmė</i>	6
<i>Dėl deportacijos į Iraką, kur gali kilti nežmoniško elgesio grėsmė</i>	8
<i>Dėl kankinimų ir nežmoniško elgesio draudimo ir susirinkimų laisvės pažeidimo – policijos pareigūnų jėgos panaudojimo išvaikant demonstraciją</i>	9
<i>Dėl deportacijos į Iraką, kur gali kilti kankinimų grėsmė ir pavojus gyvybei.</i>	10
TEISĖ Į LAISVĘ IR SAUGUMĄ (Konvencijos 5 str.).....	14
<i>Dėl neteisėto sulaikymo ir sprendimo deportuoti į kilmės šalį</i>	14
<i>Dėl sulaikymo siekiant deportuoti teisėtumo.</i>	16
TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (Konvencijos 6 str.)	21
<i>Dėl nacionalinio teismo sprendimo, kuriuo atsisakyta priteisti iš darbdavio vėluojantį atlyginimą už atostogas teisėtumo ir pagrįstumo</i>	21
<i>Dėl nacionalinio teismo sprendimo dėl atleidimo iš valstybės tarnybos įslaptinimo ir pagrindimo tik psichinės sveikatos patikrinimo išvada.</i>	22
<i>Dėl teisės kreiptis į teismą dėl papildomų mokesčių taikymo</i>	24
<i>Dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, skundžiant teritorijos vystymo planą ir ginant teisę į nuosavybę.</i>	25
<i>Dėl galimybės kreiptis į teismą dėl socialinio būsto nesuteikimo</i>	28
TEISĖ Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ (Konvencijos 8 str.)	32
<i>Dėl teisės į „būsto“, „korespondencijos“ neliečiamumą – nurodymo pateikti mokesčių patikrinimui visų serverio, kuriuo dalinasi kelios įmonės, duomenų kopijas</i>	32
<i>Dėl eutanazijos teisinio reglamentavimo ir medikamentų skyrimo</i>	34
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (Konvencijos 10 str.).....	36
<i>Dėl nevyriausybinių organizacijos teisės gauti žvalgybos informaciją viešojo intereso (informacijos skleidimo visuomenei) tikslais – saviraiškos laisvė</i>	36
SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJŲ LAISVĖ (Konvencijos 11 str.)	38
<i>Dėl politinės organizacijos paleidimo dėl jos vykdytų mitingų ir demonstracijų prieš romų tautybės gyventojus</i>	38
NUOSAVYBĖS APSAUGA (Konvencijos I protokolo 1 str.).....	40
<i>Dėl privatizuoto nekilnojamojo turto nacionalizavimo be tinkamo kompensavimo</i>	40
<i>Dėl naujų mokesčių taikymo jau išmokėtoms su darbo santykiais susijusios išmokoms</i>	41
<i>Dėl turto –gyvenamojo būsto – pardavimo iš varžytinių siekiant išieškoti mokestinę nepriemoką.</i>	45
<i>Dėl atsisakymo mokėti sveikatos ir socialinio draudimo įmokas</i>	50

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Konvencijos I protokolo 3 str.).....	53
<i>Dėl suimtojo rinkimų teisės</i>	<i>53</i>
<i>Dėl rinkimų teisės pilietybės valstybėje.....</i>	<i>54</i>

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (Konvencijos 3 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *Aden Ahmed prieš Malta* (pareiškimo Nr. 55352/12, svarbos lygis – 2)*****Dėl sulaikymo siekiant deportuoti teisėtumo ir sąlygų*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėja Aslya Aden Ahmed, Somalio pilietė gimė 1987 metais, į Malta neteisėtai atvyko 2009 m., buvo užregistruota imigracijos tarnybų, prieš ją sulaikant įteiktas sprendimas dėl išsiuntimo. Kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo, tačiau 2009 m. gegužės mėn. prašymas atmestas. Tada pareiškėja pabėgo iš sulaikymo, ketindama nuvykti į Nyderlandus, iš ten – į Švediją pas savo šeimą. Pagal Dublino II Reglamentą buvo sugrąžinta į Malta ir, pripažinus kalta dėl pabėgimo ir melagingų duomenų pateikimo, jai paskirta šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmė. Tuo metu buvo nėščia, todėl patalpinta į gydymo įstaigą, kur patyrė persileidimą.

Atlikusi bausmę, pareiškėja vėl buvo sulaikyta dėl deportacijos. 2011 m. lapkritį kreipėsi dėl prieglobsčio prašymo peržiūrėjimo, Pabėgėlių komisaras prašymą atmetė. 2012 m. vasarį ji kreipėsi į Imigracijos apeliacinę valdybą, prašydama paleisti ją iš sulaikymo, nes nemanė, kad bus deportuota į Somalį per protingą laiką, be to, tokio išsiuntimo praktikoje išvis nėra buvę. Nurodė, kad pablogėjo jos psichinė sveikata, patyrė persileidimą. Imigracijos pareigūnas pareiškėjai atsakė neigiamai, iš esmės jos prašymas Imigracijos apeliacinės valdybos nagrinėtas nebuvo, 2012 m. rugpjūtį ji buvo paleista iš sulaikymo pagal Maltos valdžios politiką, kaip praleidusi iš viso 18 mėnesių sulaikyme. Šiuo metu gyvena Hal Fare (Maltoje).

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėja, remdamasi Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – EŽTK, Konvencija) 3 straipsniu skundė sulaikymo sąlygas. Taip pat teigė, kad pažeista Konvencijos 5 straipsnio 1 ir 4 dalis, jos sulaikymas buvo neteisėtas ir ji negalėjo pasinaudoti efektyviomis teisių gynimo priemonėmis, kad apskųstų jo neteisėtumą.

Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT, Teismas) pažymėjo, kad sąlygos sulaikymo, kuriame pareiškėja kaip imigrantė (ne dėl baudžiamojo nusikaltimo) praleido 14 su puse mėnesio, buvo netinkamos – Lyster sulaikymo centre gyvenamosiose patalpose karštuoju

metų laiku buvo labai karšta, o šaltuoju – labai šalta, nebuvo duotos tinkamos antklodės. Trūko moteriškos lyties darbuotojų, ypač atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjai buvo būtinos specifinės medicininės sąlygos po persileidimo. Mankštinimosi kiemas buvo vienintelė galimybė būti gryname ore. Be to, pareiškėja buvo itin psichiškai pažeidžiama, ją kamavo nemiga, depresija, fiziniai skausmai. Taip pat jai nebuvo suteikiamas tinkamas ir įvairus maitinimas.

Teismas konstatavo, kad tokių sąlygų visuma žemino pareiškėjos orumą, privertė ją kentėti ir jausti žeminantį nepilnavertiškumą ir, tikėtina, palaužė jos psichinį ir moralinį pasipriešinimą, taigi laikytinas žeminančiu elgesiu Konvencijos 3 straipsnio prasme.

Teismas pasisakė, kad nebuvo užtikrintas skubus jos sulaikymo teisėtumo peržiūrėjimas. Sprendimo dėl pareiškėjos skundo Imigracijos apeliacinė tarnyba nesugebėjo priimti daugiau nei 6 mėnesius, nagrinėjimo procedūra buvo nutraukta pareiškėją paleidus iš sulaikymo. Tokiu būdu pažeista Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis.

Maltos institucijos nesiėmė jokių veiksmų deportuoti pareiškėją, kol ji buvo sulaikyta, tą įrodo ir faktas, kad pareiškėja vis dar yra Maltoje, todėl negalima teigti, kad deportacija buvo teisėtas sulaikymo pagrindas, taigi jos sulaikymas buvo neteisėtas, todėl pažeista Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis. Teismas pareiškėjai priteisė 30 000 eurų kompensacijos ir 3 000 eurų išlaidų.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *H. ir B. prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimų Nr. 70073/10 ir 44539/11, svarbos lygis – 2)

Dėl deportacijos į Afganistaną, kur gali kilti kankinimų ir nežmoniško elgesio grėsmė

Faktinės aplinkybės

Du Afganistano piliečiai kreipėsi dėl prieglobsčio Jungtinėje Karalystėje suteikimo, nuogaustaudami dėl Talibano veiksmų, kadangi jie dirbo tarptautinei bendruomenei Afganistane. Anksčiau vienas jų dirbo vairuotoju Jungtinių Tautų Organizacijoje (toliau – JT), kitas – vertėju Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) karinėse pajėgose. Prašymai buvo atmesti: iš dalies dėl patikimumo, bet taip pat ir dėl to, kad, Jungtinės Karalystės institucijų nuomone, pareiškėjai galėjo saugiai persikelti į Kabulą.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjų teigimu, jų išsiuntimas pažeistų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnį.

Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, kad situacija Afganistane nėra tokia, kad asmeniui kiltų grėsmė vien tik dėl grįžimo į šalį, ir pareiškėjai neteigė, kad taip yra, nurodė savo individualius atvejus, jog grėsmė kiltų būtent dėl jų darbinės veiklos. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybė pasiūlė juos perkelti į Kabulą, ir nė vienas pareiškėjas nenurodė, kad turės sunkumų dėl perkėlimo, Teismo nuomone, nebūtina vertinti galimą grėsmę jiems kituose šalies regionuose.

Kaip savo 2010 gairėse nurodė Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūra, dauguma antivyriausybinių ginkluotų grupių užpuolimų ir žudynių vyko šių grupių kontroliuojamose teritorijose. Pagal Landinfo ataskaitą nebuvo pranešta apie žemo rango bendradarbiavusių asmenų nužudymus vietovėse, kurių tos grupės nekontroliavo, tokiose kaip Kabulas. Taigi, nepaisant prielaidų, jog tikslinių žudymų skaičius auga teritorijose, kurios anksčiau laikytos saugesnėmis, Teismas įvertino, kad nėra pakankamų įrodymų, jog Talibanas persekios žemo rango bendradarbiavusius asmenis Kabule ar kitose jų nekontroliuojamose teritorijose. Nors tam tikriems asmenims, persekiojamiems kaip tarptautinės bendruomenės palaikytojai, gali kilti reali asmeninė grėsmė iš Talibano Kabule, tai nėra taikoma kiekvienam, susijusiam su JT ar JAV pajėgomis, bet priklauso nuo individualių aplinkybių, ryšių su tarptautine bendruomene pobūdžio ir biografijos.

Pirmojo pareiškėjo atvejis buvo išsamiai išnagrinėtas nacionalinių (Jungtinės Karalystės) institucijų, jis buvo išklaustas ir gavo teisinę pagalbą apeliacijos metu. Nėra pagrindo teigti, kad nacionalinių institucijų sprendimai neišsamūs, kad jų išvados nebuvo pakankamai pagrįstos susijusia medžiaga, ar kad nurodyti netinkami pagrindai. Taip pat nebuvo jokių naujų įrodymų, leidžiančių abejoti išvadomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad praėjo ketveri metai nuo jo darbo Jungtinėse Tautose ir nebuvo jokių įrodymų, rodančių Talibano susidomėjimą juo.

Antrojo pareiškėjo prašymas taip pat buvo išsamiai išnagrinėtas nacionalinių institucijų, kurios pripažino, kad jis dirbo vertėju JAV pajėgoms, bet nepripažinta aplinkybė, kad jis buvo įtrauktas į pagalbos darbuotojo gelbėjimą. Neįrodytas pareiškėjo teiginys, kad jam grasino Afganistano institucijos, taip pat nenustatyta, kad jam grės Talibano susidorojimas Kabule. Dėl pareiškėjo argumento, kad jis Kabule skurs, Teismas priminė, kad humanitarinės sąlygos valstybėje, į kurią asmuo gražinamas, gali sąlygoti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą tik

labai retais atvejais. Pareiškėjas yra jaunas ir sveikas, be to, turi šeimos narių Kabule, todėl neatitinka tų išskirtinių standartų.

Teismas konstatavo, kad EŽTK 3 straipsnio pažeidimo nebuvo.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *M. Y. H. ir kiti prieš Švediją* (pareiškimo Nr. 50859/10, svarbos lygis – 2)

Dėl deportacijos į Iraką, kur gali kilti nežmoniško elgesio grėsmė

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, kurie yra Irako piliečiai, kreipėsi į Švediją dėl prieglobsčio, pabėgę iš savo kilmės valstybės, nes kaip krikščionys joje buvo persekiojami. Jiems grasino ir pinigų reikalavo kaukėti vyrai, taip pat buvo kėsintasi pagrobti jų šeimos nari, kai jie negalėjo sumokėti reikiamos sumos. Švedijos migracijos valdyba atmetė prašymą, šį sprendimą paliko galioti ir Migracijos teismas tuo pagrindu, jog pagal įrodymus nenustatyta, kad pareiškėjams kiltų individualizuota grėsmė po jų grįžimo.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjų teigimu, buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis.

EŽTT pakartojo, kad bendra situacija Irake gerėja. Teismas pripažino, kad krikščionims, kurie sudaro mažumą, gali kilti grėsmė pietinėse ir centrinėse Irako dalyse, tad kaip alternatyva būtų jų persikėlimas į kitą – Kurdistano regioną; tai gana saugi teritorija ir daug krikščionių joje rado prieglobstį. Teismas pažymėjo, kad siekiant taikyti alternatyvią priemonę – vidinį perkėlimą – turi būti užtikrinta, kad asmenys galės nuvykti iki saugios vietos, jiems bus leista ten apsigyventi. Sunkumai, su kuriais gali tekti susidurti perėjimo punktuose pakeliui į Kurdistano regioną, rodos, nėra susiję su krikščionimis, su kuriais, tikėtina, tinkamai elgiamasi. Be to, EŽTT duomenimis, aptariamame regione yra galimybės įsidarbinti, gauti reikiamą sveikatos priežiūrą, taip pat finansinę paramą tiek iš Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūros, tiek iš vietinės valdžios. Taigi nėra duomenų, kad gyvenimo sąlygos šiame regione keltų grėsmę elgesio, draudžiamo EŽTK 3 straipsniu. Todėl deportacija nepažeistų Konvencijos 3 straipsnio.

**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *İzci prieš Turkiją*
(pareiškimo Nr. 42606/05, svarbos lygis – 2)**

Dėl kankinimų ir nežmoniško elgesio draudimo ir susirinkimų laisvės pažeidimo – policijos pareigūnų jėgos panaudojimo išvaikant demonstraciją

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja gimė 1974 metais, gyvena Stambule. 2006 m. kovo 6 d. dalyvavo Beyazit aikštėje Stambule Moters dienai paminėti skirtoje demonstracijoje, kuri baigėsi demonstrantų susirėmimu su policija. Vaizdo medžiagoje užfiksuota kaip policijos pareigūnai lazdomis daužo demonstrantus ir purškia į juos ašarines dujas. Nustatyta, kad prieš panaudodami smurtą policijos pareigūnai neįspėjo išsiskirstyti, demonstrantai nebandė atsakydami pulti pareigūnų, o tik bandė pabėgti.

Pareiškėja teigė, kad policijos pareigūnai ją sumušė, medikai nustatė viso kūno sumušimus ir nubrodinimus, kas sąlygojo 5 dienų nedarbingumą. Oficialiai apskundė tokių pareigūnų elgesį. 2005 m. gruodį prokuratūra apkaltino 54 policijos pareigūnus neteisėtu jėgos panaudojimu, 2011 gegužę teismas 48 pareigūnus išteisino, 6 nuteisė nuo 15 iki 21 mėnesių laisvės atėmimo bausmėmis, tačiau dėl senaties jų baudžiamasis persekiojimas buvo nutrauktas.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjos teigimu buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis dėl jos sumušimo ir efektyvaus aplinkybių tyrimo nebuvimo. Taip pat teigė, jog pažeistas EŽTK 11 straipsnis (susirinkimų laisvė).

EŽTT pripažino, kad buvo viršytos leistinos jėgos panaudojimo ribos. Pažymėjo, kad aiškių instrukcijų dėl ašarinių dujų panaudojimo Turkijoje nebuvimas lemia policijos pareigūnų piktnaudžiavimą tokių priemonių naudojimu. Konstatavo, kad Turkijos valdžia leido pareigūnams likti nenubaustiems užtesiant baudžiamąjį persekiojimą ir jį nutraukiant dėl senaties. Policijos pareigūnų baudžiamojame persekiojime rezultatai leidžia abejoti, ar Turkija vykdo įsipareigojimus pagal Konvenciją tinkamai ištirti neleistino elgesio atvejus. Atsižvelgdamas į tai, Teismas konstatavo Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą.

Dėl EŽTK 11 straipsnio pažeidimo teismas pripažino, kad įsikišimas į pareiškėjos teisę į susirinkimų laisvę turėjo turėti teisinį pagrindą, paremtą teisėtu siekiu užtikrinti viešąją

tvarką ir užkirsti kelią nusikaltimams, tačiau policijos pareigūnų prieš pareiškėją panaudotas smurtas buvo neproporcingas minėtiems tikslams, atgrasinantis žmones nuo ketinimo dalyvauti demonstracijose, todėl Konvencijos 11 straipsnis buvo pažeistas.

Teismas taip pat konstatavo, kad atsižvelgiant į daugiau kaip 40 Teismo sprendimų, kuriuose dėl panašių priežasčių konstatuoti Konvencijos 3 ir 11 straipsnio pažeidimai Turkijoje, daugiau nei 20 šių sprendimų nustatytas netinkamo elgesio efektyvaus ištyrimo nebuvimas, be to, nagrinėjimo Teisme laukia apie 130 skundų prieš Turkiją dėl susirinkimų laisvės ir pareigūnų jėgos panaudojimo. Šias problemas teismas klasifikavo kaip „sistemines“ ir kreipėsi į Turkijos valdžią dėl bendrų priemonių panašioms teisių pažeidimams išvengti ateityje įdiegimo.

Pareiškėjai priteista 20,000 eurų kompensacija.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *S. A. prieš Švediją* (pareiškimo Nr. 66523/10, svarbos lygis – 2)

Dėl deportacijos į Iraką, kur gali kilti kankinimų grėsmė ir pavojus gyvybei.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas yra Irako pilietis, gimęs 1979 m., šiuo metu yra Švedijoje.

2008 m. sausio 18 d. Švedijoje kreipėsi dėl prieglobsčio. Nurodė, kad jis yra musulmonas sunitas. Norėjo tuoktis su musulmone šiite, tačiau jos šeima nesutiko dėl religijos skirtumų, jos giminės jį buvo užpuolę grasindami, kad jis atsisakytų ketinimo vesti. Tada jis pabėgo su ja į Bagdadą, šeimai melagingai pranešė, kad vedė ją ir jie grįžo kiekvienas į savo namus. Netrukus vieną naktį jo namus apšaudė neatpažinti asmenys, bet pareiškėjo brolis atsišaudė, todėl užpuolikai pasitraukė. Kitą dieną pareiškėjas nuvyko prie moters namų ir sužinojo, kad ji nužudyta. Jos plaukai ir ranka su sužadėtuvių žiedu buvo iškabinti ant durų kaip ženklas, kad šeima nuplovė savo garbę. Ją nužudė jos tėvas ir pusbroliai, kurių vienas susijęs su Badr organizacija, o kitas su Al Daawa partija. Moters giminaičiai nuolat lankydavosi jo šeimos namuose grasindami, jog nužudys jį. Siuntė grasinančius laiškus. 2009 m. nušovė jo motiną, padegė namus.

2009 m. birželio 22 d. Migracijos valdyba atsisakė patenkinti prieglobsčio prašymą ir nurodė deportuoti jį į Iraką, nes negalima patvirtinti, jog moters šeima atsakinga už pirmą jo namo apšaudymą, nes šaudė asmenys neatpažinti. Grasinantis laiškas jo tėvui buvo nepasirašytas, o pareiškėjui adresuotas laiškas Migracijos valdybai nebuvo pateiktas. Taip pat nenustatyta, kad

motinos mirtis susijusi su juo. Policija kreipėsi į moters šeimą dėl šių įvykių, bet jie neigė prisidėję. Moters šeima, paties pareiškėjo paaiškinimais, šeimos garbei nuplauti nužudė ją, taigi Migracijos valdyba reziūmavo, kad šeimos garbė atstatyta. Be to, pareiškėjui apsaugą suteikė jo paties šeima ir giminė. Taip pat jis tam tikrą laiką gyveno Bagdade, kur jam nebuvo grasinama ar smurtaujama prieš jį.

Pareiškėjas šį sprendimą apskundė, nurodė, kad jo šeima pranešė policijai apie įvykius, bet tyrimai nedavė jokių rezultatų. Kad aplink jų namus naktį kelis kartus važinėjo automobiliai, kaimynų buvo klausinėjama apie jo buvimo vietą, gautas raštelis, kad motinos mirties nepakanka, kad niekas tik pareiškėjo mirtis nuplaus šeimos garbę. Taip pat moters šeima paskelbė, kad nužudys jo šeimą, jeigu jo neras. Jis susisiekė su *mukhtar*, kaimo vyresniuoju, kuris jam pasakė, kad susitaikyti nepavyko ir jam geriau negrįžti.

2010 m. sausio 21 d. Migracijos teismas paliko galioti Migracijos valdybos sprendimą, pasisakydamas, kad pareiškėjo nurodytos aplinkybės priskirtinos vietinių institucijų kompetencijai ir nenustatyta aplinkybių, rodančių, kad vietinės institucijos nenorėtų ar negalėtų apsaugoti savo piliečių, todėl pareiškėjui nėra būtina tarptautinė pagalba. 2010 m. kovo 17 d. Apeliacinis migracijos teismas atsisakė priimti apeliacinį skundą.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu buvo pažeisti Konvencijos 2 ir 3 straipsniai.

EŽTT pakartojo, kad susitariančiosios šalys turi teisę kontroliuoti užsieniečių atvykimą, apsigyvenimą ir išsiuntimą.

Būtina įvertinti sąlygas priimančioje šalyje EŽTK 3 straipsnio standartų kontekste. Atsižvelgiant į absoliutų užtikrinamos teisės pobūdį, EŽTK 3 straipsnis taip pat gali būti taikomas kai grėsmė kyla iš asmenų ar grupių, kurie nėra valstybės pareigūnai. Tačiau turi būti matoma, kad grėsmė yra reali ir kad priimančios šalies institucijos nėra pajėgios suteikti apsaugą. Tokius įrodymus turi pateikti pareiškėjas. Tuo pačiu pripažįstant kad, atsižvelgiant į ypatingą padėtį, kurioje yra prieglobsčio prašytojai, dažnai abejonės vertintinos prašytojo naudai kalbant apie jų pareiškimų ir pateiktų dokumentų patikimumą. Tačiau, kai yra pateikta informacija, suteikianti rimtas priežastis abejoti prieglobsčio prašytojo teiginiais, asmuo turi pateikti patenkinamą neatitikimų paaiškinimą.

Teismas pažymi, kad bendra smurto paplitimo situacija pati savaime paprastai nesukelia EŽTK 3 straipsnio pažeidimo išsiuntimo atveju. Tačiau Teismas niekada neatmetė galimybės, kad bendra smurtinė padėtis priimančioje šalyje gali būti pakankamai intensyvaus

lygio, kad išsiuntus asmenį būtų pažeistas EŽTK 3 straipsnis. Nepaisant to, Teismas tokį požiūrį pripažintų tik kraštutiniais bendro smurto atvejais, kai yra reali grėsmė netinkamo elgesio vien dėl to, kad asmuo bus gražintas.

Nagrinėjamu atveju EŽTT pažymėjo, kad pareiškėjas buvo išklašytas Migracijos valdyboje ir Migracijos teisme, jo skundai buvo nuodugniai išnagrinėti, priimti sprendimai buvo išsamiai pagrįsti.

Teismas konstatavo, kad bendra situacija Irake gerėja, be to, dar 2008 m. Teismas konstatavo, kad bendra situacija aptariamoje valstybėje nebuvo tiek sunki, kad pati savaimė lemtų Konvencijos 2 ar 3 straipsnio pažeidimus, todėl būtina vertinti ar pareiškėjo asmeninė situacija yra tokia, jog jam kiltų grėsmė grįžus į kilmės valstybę. Teismas pažymėjęs, kad Migracijos teismas neabejojo pačia pareiškėjo papasakota istorija, konstatavo, jog pareiškėjui kiltų grėsmė sulaukti keršto grįžus į kilmės valstybę, bet šioje situacijoje būtina įvertinti, ar pareiškėjui būtų užtikrinta vietinių institucijų apsauga. Teismas pažymėjo, kad Vyriausybė (Švedijos), nepateikė įrodymų, jog pareiškėjui būtų užtikrinta valstybės institucijų apsauga. Priešingai, Teismo turima informacija apie Iraką leidžia teigti, kad asmenys, kuriems yra grėsmė nukentėti nuo su garbės gynimu susijusių nusikaltimų, gali negauti efektyvios pagalbos iš vietos institucijų. Pvz. Irako baudžiamasis kodeksas numato švelnesnes bausmes už nužudymus dėl garbės, ir pranešama, jog dažnai tokie nusikaltimai yra nebaudžiami, egzistuoja aukštas visuomenės, taip pat ir pareigūnų, tokių nusikaltimo toleravimo lygis. Atsižvelgiant į tai, yra reali grėsmė, kad pareiškėjui nebus suteikta vietinės valdžios pagalba kilmės valstybėje.

Nagrinedamas Vyriausybės siūlomą galimybę pareiškėją gražinti į šalį, tačiau perkelti į kitą regioną, EŽTT pažymėjo, jog reikia vertinti laikotarpį, praėjusį nuo įvykių, dėl ko grėsmė galimai sumažėjo. Be to, Irake genčių ir giminių galios dažniausiai yra regioninio pobūdžio. Taigi, asmuo persekiojamas šeimos ar giminės, gali būti saugus kitoje valstybės dalyje. Tačiau reikia įvertinti genties ar giminės įtaką ir galias, ar jos neapima visos valstybės. Nagrinėjamu atveju pareiškėjas nepateikė įrodymų apie moters šeimos ryšius su valdžia ar milicija, nepagrindė jų įtakingos padėties Irako visuomenėje. Taip pat Teismas konstatavo, kad dėl aplinkybės, jog pareiškėjas yra musulmonas sunitas, atsižvelgiant į informaciją apie padėtį Irake ir tai, kad sunitai sudaro trečdalį populiacijos, negalima teigti, jog pareiškėjui dėl jo religinės priklausomybės kils grėsmė sugrįžus į kilmės šalį. Vietinis persikėlimas sukeltų sunkumų, tačiau nėra aplinkybių rodančių, jog pareiškėjas, būdamas jaunu ir sveiku vyru, negalės rasti gyvenamosios vietos kitame regione, su jam tinkamomis gyvenimo sąlygomis.

Galiausiai Teismas konstatavo, jog byloje nenustatyta pakankamo pagrindo tikėti, kad pareiškėjui kils reali grėsmė patirti elgesį, prieštaraujantį Konvencijos 2 ir 3 straipsniui jį deportavus į Iraką.

TEISĖ Į LAISVĘ IR SAUGUMĄ (Konvencijos 5 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *M. A. prieš Kiprą*
(pareiškimo Nr. 41872/10, svarbos lygis – 2)*****Dėl neteisėto sulaikymo ir sprendimo deportuoti į kilmės šalį.*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjas, gim. 1969 m., yra Sirijos pilietis, kurdų tautybės. Į Kiprą neteisėtai atvyko 2005 metais, jo prieglobsčio prašymas buvo atmestas, galiausiai 2011 metais suteiktas pabėgėlio statusas, gyvena Nikosijoje.

Pareiškėjo prieglobsčio prašymo nagrinėjimo metu buvo iškilusi deportacijos į Siriją grėsmė.

2010 metais, kai buvo atnaujinta prieglobsčio suteikimo procedūra, pareiškėjas kartu su kitais Sirijos kurdais pradėjo demonstraciją prieš kai kurių Europos Sąjungos ir Kipro valstybinių institucijų Nikosijoje, protestuodami prieš griežtą Kipro prieglobsčio tarnybos politiką suteikiant tarptautinę apsaugą. Demonstrantai įkūrė 80 palapinių stovyklą, kurią po mėnesio valdžia dėl antisanitarinių sąlygų, nelegalaus elektros naudojimo ir visuomenės skundų nusprendė išvaikyti. Dalis protestuotojų buvo sulaikyti, kai kurie deportuoti iš karto, kiti kaip ir pareiškėjas buvo apkaltinti neteisėtu buvimu šalyje ir patalpinti į sulaikymo centrus Kipre. Dar kiti buvo pripažinti pabėgėliais ar prieglobsčio prašytojais ir paleisti.

2010 birželio 11 d. sulaikytųjų ir pareiškėjo atžvilgiu buvo išduoti deportacijos orderiai, apie tai jie informuoti raštu anglų kalba. 2010 m. birželio 12 d. pareiškėjas kartu su 43 kitais kurdais kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą (toliau – EŽTT, Teismas) dėl laikinųjų priemonių pagal Reglamento 39 taisyklę taikymo dėl jų neišsiuntimo į Siriją. EŽTT nurodė nedeportuoti minėtų asmenų, kol nebus išnagrinėti visi su jų skundais susiję dokumentai.

2010 m. rugpjūčio 17 d. vidaus reikalų ministras pripažino pareiškėją neteisėtu imigrantu viešosios tvarkos prasme, kadangi gauta duomenų, jog jis gavo pinigų iš būsimų Turkijos imigrantų mainais už leidimus gyventi ir dirbti Kipre. Šiuo pagrindu buvo išduoti nauji deportacijos ir sulaikymo orderiai, atšaukiant 2010 m. birželio 11 d. orderį. Laikinoji apsaugos priemonė neišsiųsti buvo ir toliau taikoma.

Pareiškėjas apskundė sulaikymą nacionaliniams teismams. 2012 m. spalio 15 d. Aukščiausiasis teismas jo skundą atmetė, iki to laiko pareiškėjas buvo paleistas, jam suteiktas pabėgėlio statusas.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu buvo pažeisti Konvencijos 2 ir 3 straipsniai, nes jį deportavus į Siriją jam grėstų reali grėsmė būti nužudytam ar, kad su juo būtų netinkamai elgiamasi dėl jo kurdų kilmės ir politinės veiklos Yekiti partijoje. Taip teigė, jog nebuvo pakankamų teisinių gynybos priemonių siekiant apginti jo teises pagal Konvencijos 2 ir 3 straipsnius, kaip to reikalauja 13 straipsnis. Jo teigimu, vienintelė priemonė, dėl ko jis nebuvo deportuota – EŽTT taikyta laikinoji priemonė. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad pažeisti Konvencijos 5 straipsnio 1, 2 ir 4 dalys, nes jo 10 mėnesių trukęs sulaikymas buvo neteisėtas, jis nebuvo tinkamai informuotas apie sulaikymo pagrindus jam suprantama kalba ir jis neturėjo teisinių gynybos priemonių, kad galėtų apskusti sulaikymą. Be to, pareiškėjas atkreipė dėmesį į Konvencijos Ketvirtojo Protokolo 4 straipsnį, teigdamas, kad Kipro valdžia jį norėjo deportuoti taikydama kolektyvinį išsiuntimą, neatsižvelgdama į individualias jo atvejo aplinkybes.

Dėl EŽTK 2 ir 3 straipsnio, 13 straipsnio pažeidimo Teismas pasisakė, kad atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjui suteiktas pabėgėlio statusas, ir nebeliko jo išsiuntimo į Siriją grėsmės, jis negali teigti esantis nukentėjęs pagal 2 ir 3 straipsnius, todėl pareiškėjo skundą šioje dalyje Teismas atmetė, tačiau nustatė, kad skundas nagrinėtinas dėl 13 straipsnio pažeidimo.

Teismo nuomone, veiksmingos teisinės gynybos priemonės yra tos, kurios užkerta kelią negrįžtamą efektą turinčiam Konvencijai prieštaraujančių priemonių taikymui. Teisinių gynybos priemonių veiksmingumas reikalauja iš valstybės institucijų atidaus tikrinimo, ypač skubaus atsakymo ir teisinės gynybos prieinamumo su automatinio sustabdymo poveikiu.

EŽTT nurodė, kad Vyriausybė pripažino klaidą – pareiškėjas teisėtai buvo Kipre (nes buvo nagrinėjamas jo prieglobsčio prašymas), todėl negalėjo dėl jo būti išduotas 2010 m. birželio 11 d. deportacijos orderis. Tačiau tas orderis galiojo ir pareiškėjas nebuvo deportuotas tik dėl Teismo taikytų laikinųjų priemonių pagal 39 taisyklę. Teismas pažymėjo, jog nebuvo priemonių pareiškėjui apginti savo teises dėl šios klaidos, be to, Aukščiausiojo teismo atliekamas deportacijos ir prašymo dėl laikinųjų priemonių taikymo peržiūrėjimas neturėjo automatinio sustabdymo efekto ir todėl buvo pažeistas 13 straipsnis.

Teismas nustatė tris pareiškėjo sulaikymo stadijas. Konstatavo, kad pareiškėjo sulaikymas 2010 m. birželio 11 d. kartu su kitais protestuotojais nebuvo vykdomas pagal jokiais

ypatingas nacionalinės teisės nuostatas, kurios būtų suteikusios šioje situacijoje teisinio tikrumo. Pareiškėjo sulaikymas 2010 m. birželio 11 d. deportacijos ir sulaikymo orderių pagrindu, teigiant kad jis Kipre yra neteisėtai, kada taip nebuvo, buvo neteisėtas. Galiausiai, sulaikant asmenį nuo 2010 m. rugpjūčio 20 buvo nesilaikoma nacionaliniais įstatymais nustatytos procedūros, nes pareiškėjui nebuvo pranešta apie naujus deportacijos ir sulaikymo orderius. Taigi, teismas konstatavo, kad buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis visą jo sulaikymo nuo 2010 m. birželio 11 d. iki 2011 m. gegužės 3 d. laikotarpį.

Teismas nustatė, kad nuo pat sulaikymo ir patalpinimo policijos patalpose, kur buvo tikrinama demonstrantų tapatybė ir jų buvimo šalyje teisėtumas, pareiškėjas buvo informuotas ar suprato, dėl ko jis sulaikytas. Tą patvirtino ir tai, kad pareiškėjas jau kitą dieną – 2010 birželio 12 d. kreipėsi į EŽTT.

Teismas konstatavo, kad Konstitucijoje numatyta sulaikymo apskundimo procedūra vidutiniškai trunka 8 mėnesius, kas yra nepateisinamai per ilgą laikotarpis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies prasme, todėl konstatuotinas šių nuostatų pažeidimas.

Teismas nustatė, kad kiekvienam asmeniui deportacijos orderis buvo išduotas individualiai, juose nurodyti pagrindai, todėl nelaiko, kad tai buvo kolektyvinis išsiuntimas ir nenustatė, jog buvo Ketvirtojo protokolo 4 straipsnio pažeidimas.

EŽTT pareiškėjui priteisė 10,000 eurų piniginę kompensaciją.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *Suso Musa prieš Maltą* (pareiškimo Nr. 42337/12, svarbos lygis – 1)

Dėl sulaikymo siekiant deportuoti teisėtumo.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas Suso Musa tariamai yra Siera Leonės pilietis, gimęs 1983 metais ir pareiškimo pateikimo metu buvo Safi sulaikymo stovykloje Maltoje. Pareiškėjas į Maltą pateko nelegaliai laivu 2011 m. balandžio 8 d. Buvo sulaikytas policijos pareigūnų, kurie jam įteikė Sprendimą dėl grįžimo (toliau – ir Sprendimas) ir Išsiuntimo orderį (toliau – ir Orderis). Sprendime dėl grįžimo buvo nurodyta, kad pareiškėjas gali prašyti laikotarpio savanoriškam išvykimui. To paties dokumento apačioje buvo Išsiuntimo orderis, grindžiamas atsisakymu suteikti pareiškėjui laikotarpį savanoriškai išvykti, nors pareiškėjas tokio prašymo nebuvo patekęs. Taip pat dokumente buvo nurodyta, jog pareiškėjas gali apskusti Sprendimą ir Orderį

Imigracijos skundų valdybai per tris dienas, nenurodant jokios papildomos informacijos apie apskundimo procedūrą, galimybę gauti teisinę pagalbą. Pareiškėjas buvo sulaikytas nurodytų Sprendimo ir Orderio, bei Imigracijos įstatymo pagrindu.

2011 m. balandžio 14 d. pareiškėjas kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo. 2011 gruodžio 31 d. jo prašymas buvo atmestas, nes neatitiko pabėgėlio statuso kriterijų. Šį sprendimą pareiškėjas 2012 m. sausio 24 d. apskundė Imigracijos skundų valdybai, kuri 2012 m. balandžio 2 d., t.y. praėjus beveik 12 mėnesių nuo pareiškėjo atvykimo į Malta, priėmė galutinį sprendimą atsisakyti suteikti prieglobstį.

2011 m. birželio 28 d. pareiškėjas pateikė skundą Imigracijos skundų valdybai dėl jo neteisėto sulaikymo ir tolesnio laikymo sulaikyme. Teigė, kad sprendžiant dėl jo sulaikymo nebuvo apsvaistytos „kitos pakankamos, tačiau švelnesnės priverstinės priemonės“, be to, sprendimas buvo priimtas automatiškai, neatsižvelgiant į individualią situaciją, nesuteikiant pareiškėjui galimybės kreiptis dėl savanoriško išvykimo. Teigė, kad besitęsiantis sulaikymas yra neteisėtas, nes jis pateikė prašymą dėl prieglobsčio, taigi pagal nacionalinius teisės aktus jo gražinimo procedūra negali būti pradėta ar tęsiama. Imigracijos skundų valdyba pareiškėjo skundą atmetė 2012 m. liepos 5 d., t.y. praėjus daugiau nei metams po skundo padavimo, nurodydama, kad atsižvelgiant į tai, kad jo prieglobsčio prašymas 2012 m. balandžio 2 d. buvo atmestas, nebėra pagrindo taikyti teisės aktų normas, nurodančias, jog asmenys, besikreipę dėl prieglobsčio suteikimo negali būti laikomi sulaikyti, išskyrus jei vyksta gražinimo procedūra ar yra rizika, jog asmuo pabėgs. Pažymėjo, jog pareiškėjas neskundžia sulaikymo trukmės ir Imigracijos skundų valdyba nėra kompetentinga spręsti ar buvo pažeistas Konvencijos 5 straipsnis.

2011 m. rugpjūčio 16 d. pareiškėjas dalyvavo riaušėse, po kurių buvo suimtas ir jam pareikšti įtarimai dėl turto sugadinimo, pasipriešinimo pareigūnams, viešosios tvarkos pažeidimo. Pareiškėjas buvo laikomas Koradino pataisos įstaigoje, iš kurios, 2012 m. sausio 30 d. panaikinus suėmimą, perkeltas į Safi sulaikymo stovyklą. Iš sulaikymo pareiškėjas paleistas 2013 m. kovo 21 d., praėjus 546 dienoms. Baudžiamasis procesas dėl riaušių pareiškėjo atžvilgiu vis dar vyksta.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjas teigė, kad Maltos teisės aktai nenumato efektyvios ir greitos skundų dėl sulaikymo nagrinėjimo procedūros, kas prieštarauja Konvencijos 5 straipsnio 4 daliai.

Europos Žmogaus Teisių Teismas pasisakė, kad „teisėtumas“ Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies prasme reiškia tą patį, kaip ir teisėtumas 5 straipsnio 1 dalies prasme, taigi,

suintas ar sulaikytas asmuo turi teisę, kad jo sulaikymo (suėmimo) „teisėtumas“ būtų peržiūrėtas ne tik nacionalinės teisės prasme, bet ir pagal Konvenciją, pagrindinius jos principus ir jos 5 straipsnio 1 dalies apribojimų tikslą. Pagal Teismo praktiką, 5 straipsnio 4 dalis nukreipta į nacionalinius teisinius gynybos būdus, kuriais galėtų naudotis sulaikytas asmuo, tuo tikslu, kad būtų skubiai peržiūrėtas sulaikymo teisėtumas, kas, esant tam tikroms aplinkybėms, galimai lemtų asmens paleidimą. Pažymėjo, kad kai individo asmeninė laisvė yra pavojuje, Teismas laikosi labai griežtų standartų dėl reikalavimo skubiai peržiūrėti sulaikymo teisėtumą sulaikiusioje valstybėje.

Pažymėjo, kad Vyriausybė nepateikė jokios informacijos ar praktikos atvejų, kurie leistų abejojti ankstesnėmis Teismo (bylose prieš Malta) išvadomis dėl teisinių gynybos priemonių veiksmingumo, todėl Teismas ir toliau laikosi nuomonės, kad Maltos sistema nesuteikė pareiškėjui greito jo sulaikymo peržiūrėjimo. Taip pat Teismas pažymėjo tinkamos sistemos, įgalinančios sulaikytus imigrantus kreiptis dėl teisinės pagalbos, trūkumą.

Pareiškėjas teigė, kad jo sulaikymas 2011 m. balandžio 8 d. – 2011 m. rugpjūčio 16 d. ir nuo 2012 sausio 30 d. iki paleidimo datos nepateko į atvejus nurodytus Konvencijos 5 straipsnyje (*f punktas*), ypač dėl to, kad jis nebuvo vykdomas siekiant užkirsti kelią jo neleistinam patekimui į Malta ar siekiant jo deportacijos, atsižvelgiant į tai, kad jis laukė sprendimo dėl prieglobsčio jam suteikimo. Maltos institucijos neieškojo alternatyvų sulaikymui. Tokiu būdu pažeista 5 straipsnio 1 dalis

EŽTT pažymėjo, kad Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a-f punktuose numatytas baigtinis sąrašas leistinių pagrindų, kai asmens laisvė gali būti apribota ir joks laisvės apribojimas nebus teisėtas, jei neatitiks vieno iš numatytų pagrindų. Viena iš išimčių, numatytų f punkte, leidžia valstybei kontroliuoti atvykėlių laisvę imigracijos kontekste. Priminė, kad *Saadi* byloje Didžioji kolegija pirmą kartą išaiškino f punkto pirmą frazę „dėl to, kad negalėtų be leidimo įvažiuoti į šalį“ – tai reiškia, kad iki tol kol valstybė „neleidžia“ įvažiuoti į šalį, bet koks patekimas laikomas „be leidimo“ ir asmens, kuris nori patekti į šalį ir kuriam reikia, bet dar neturi leidimo tai padaryti, sulaikymas gali būti „dėl to, kad negalėtų be leidimo įvažiuoti į šalį“. Teismas nesutiko su tuo, kad kai tik prieglobsčio prašytojas pasiduoda imigracijos tarnyboms, jis jau siekia „leistino“ patekimo į šalį, todėl jo sulaikymas negalėtų būti pateisinamas 5 straipsnio 1 dalies f punktu. Laikytina, kad interpretuojant f punkto pirmąją frazę kaip leidžiančią sulaikymą tik asmens, kuris pasirodė bandantis išvengti atvykimo apribojimų, būtų susiaurinta nuostatos prasmė kaip ir valstybės neabejotina teisė vykdyti anksčiau minėtą kontrolę.

Pagal f punkto antrąją dalį laisvės apribojimas pateisinimas tik tol, kol vykdomos deportacijos ar ekstradicijos procedūros. Jei tokios procedūros neatliekamos pakankamai kruopščiai sulaikymas tampa nebeleistinu pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą. Sulaikymo

„teisėtumas“ pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį vertintinas nacionalinės teisės nuostatų prasme, bet to nepakanka – sulaikymas neturi būti savavališkas Konvencijos prasme. Tai reiškia, kad sulaikymas turi būti vykdomas sąžiningai: jis turi būti pagrįstas sulaikymo pagrindais nustatytais valdžios, sulaikymo vieta ir sąlygos turi būti tinkamos, ypač atsižvelgiant į tai, kad sulaikymas taikomas ne tik tiems, kuri padarė nusikalstamas veikas bet ir atvykėliams, kurie pabėgo iš savo šalies; ir sulaikymas neturi trukti ilgiau nei pagrįstai būtina numatytam tikslui pasiekti.

Teismas nurodė, kad savo praktikoje nepateikia specialių gairių kada sulaikymas imigracijos kontekste nebepatenka į 5 straipsnio 1 dalies pirmos frazės reguliavimą. EŽTT laiko nereikšmingu pareiškėjo argumentą, kad *Saadi* byla neturėtų būti interpretuojama taip, kad visos valstybės gali teisėtai sulaikyti imigrantus, kol nagrinėjami jų prieglobsčio klausimai, nepriklausomai nuo jų nacionalinės teisės. Teismas pripažino, kad kai valstybė išeina už savo pareigų ribų ir nustato platesnes teises ar palankesnę padėtį, priimdama teisės aktus aiškiai leidžiančius atvykti ir pasilikti imigrantams laukiantiems prieglobsčio prašymo išnagrinėjimo, bet koks paskesnis sulaikymas, siekiant sulaikyti nuo atvykimo į šalį be leidimo, gali kelti teisėtumo Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis f punkto prasme klausimą ir tokiomis aplinkybėmis būtų sunku priemonę laikyti atitinkančią sulaikymo tikslą ir pripažinti situaciją kaip atitinkančią nacionalinę teisę. Aiškių ir tikslų nacionalinės teisės nuostatų interpretavimas ne pagal jų prasmę būtų prieštaraujantis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies f punkto tikslui. *Saadi* byloje nacionalinė teisė nenumatė pareiškėjui formalus leidimo įvažiuoti į šalį ar joje pasilikti suteikimo, ir todėl toks klausimas nekilo. Teismo nuomone, klausimas, kada 5 straipsnio 1 dalies pirmą frazę nebetaikoma, nes asmeniui buvo suteiktas formalus leidimas patekti ar pasilikti, didžia dalimi priklauso nuo nacionalinės teisės.

Nagrinėjamu atveju teismas konstatavo, kad buvo susidurta su prieštaringu Maltos teisės aktų nuostatų interpretavimu, ypač nuostatos, reiškiančios, kad pareiškėjui turi būti „leidžiama įvažiuoti ir likti Maltoje kol nebus priimtas galutinis sprendimas dėl jo prašymo“. Vyriausybės nuomone, ši nuostata neįpareigoja jų suteikti pareiškėjui bet kokį leidimą likti šalyje. Tačiau nagrinėjamu atveju Imigracijos skundų valdyba laikėsi pozicijos, kad ši nuostata leido atvykimą ir todėl esant tokioms aplinkybėms kaip nagrinėjamu atveju, pareiškėjas negalėjo būti sulaikytas. Teismas nesiėmė interpretuoti įstatymų leidėjo tikslų vienu ar kitu būdu, ir pažymėjo, jog nuostatos aiškinimas susijęs su nacionalinės teisės kokybe. Teismas pažymėjo, kad Imigracijos įstatymas leido sulaikyti asmenį ir todėl pripažino, kad pareiškėjo sulaikymas atitinka EŽTK 5 straipsnio 1 d. pirmą frazę.

Dėl to, ar pareiškėjo sulaikymas buvo savavališkas, Teismas pažymėjo keletą keistų nacionalinių institucijų veiksmų, tokių kaip savanoriško grįžimo procedūros praleidimas ar bendro pobūdžio sprendimai dėl sulaikymo, kurie Vyriausybės nuomone, nereikalauja individualaus vertinimo. Teismo požiūris į tai rezervuotas, nes toks sulaikymas gali trukti iki 18 mėnesių, be to, susirūpinimą kelia sulaikymo patalpų ir sąlygų tinkamumas. Anksčiau buvo pripažinta, kad trijų mėnesių laikotarpiai būnant sulaikytam, kol sprendžiamas prieglobsčio prašymas, papildomai atsižvelgiant į sulaikymo sąlygas, yra nepagrįstai ilgi. Taigi šešių mėnesių sulaikymas, taip pat atsižvelgiant į sulaikymo sąlygas, taip pat yra nepagrįstai ilgas, todėl pareiškėjo sulaikymas iki tos dienos, kai buvo priimtas sprendimas dėl jo prieglobsčio prašymo, pažeidė EŽTK 5 straipsnio 1 dalies f punktą. EŽTT priteisė pareiškėjui 24,000 eurų neturtinės žalos atlyginimą ir 3,000 eurų išlaidų atlyginimą.

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (Konvencijos 6 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Andelković prieš Serbiją* (pareiškimo Nr. 1401/08, svarbos lygis – 2)*****Dėl nacionalinio teismo sprendimo, kuriuo atsisakyta priteisti iš darbdavio vėluojantį atlyginimą už atostogas teisėtumo ir pagrįstumo*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėja 2004 m. inicijavo civilinį procesą prieš savo darbdavį, kuris turėjo finansinių sunkumų, dėl vėluojančio atlyginimo už atostogas. Pareiškėjos ieškinį pirmosios instancijos teismas patenkino remdamasis taikomais darbo teisės aktais ir kolektyvinėmis sutartimis, bet sprendimas buvo panaikintas apeliacinėje instancijoje, nurodant, kad patenkinus pareiškėjos ieškinį, ji atsidurtų geresnėje pozicijoje nei kito to darbdavio darbuotojai, kurių nė vienas negavo vėluojančio darbo užmokesčio už atostogas.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

EŽTT pakartojo, kad teisė interpretuoti nacionalinius teisės aktus visų pirma priklauso nacionaliniams teismams ir Teismas įsikiša tik tada, kai nacionaliniai teismai konkrečioje byloje teisės aktus taiko akivaizdžiai klaidingai ar piktnaudžiauja priimdami sprendimą. Pareiškėjos atveju nacionalinė teisė aiškiai apibrėžė atvejus, kada darbuotojams turi būti skiriamas darbo užmokestis už atostogas. Nustatęs atitinkamus faktus, pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog pareiškėja turėjo teisę gauti atlyginimą už atostogas. Nepaisant to, apeliacinės instancijos teismas panaikino šį sprendimą be jokios nuorodos į darbo teisę ar pirmosios instancijos teismo nustatytus faktus. Taip pat nepaaiškino kokia teisė ir kaip pareiškėjos atveju turi būti taikoma. Apeliacinio teismo motyvai neturėjo teisinio pagrindimo ir buvo paremti abstrakčiu teiginiu, kuris nepatenka į jokią pagrįstą teisminę diskreciją. EŽTT padarė išvadą, kad ydingu apeliacinio teismo sprendimu nebuvo užtikrintas teisingumas ir pažeista teisė į teisingą teisminį nagrinėjimą – Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. EŽTT konstatavo, kad teisės pažeidimo pripažinimas yra pakankama satisfakcija.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *Fazlıyski prieš Bulgariją* (pareiškimo Nr. 40908/05, svarbos lygis – 2)

Dėl nacionalinio teismo sprendimo dėl atleidimo iš valstybės tarnybos įslaptinimo ir pagrindimo tik psichinės sveikatos patikrinimo išvada.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas buvo atleistas iš Nacionalinio saugumo tarnybos, kai Ministerijos psichologijos institutas pripažino jo psichinį netinkamumą eiti pareigas, kurios apėmė slaptos informacijos rinkimą ir skleidimą. Aukščiausiojo administracinio teismo trijų teisėjų kolegija atmetė pareiškėjo apeliacinį skundą dėl šio sprendimo, nustačiusi, kad buvo taikyta teisinga procedūra, pagal galiojančius teisės aktus ir kad ji nekompetentinga peržiūrėti psichologinio tyrimo rezultatus. Šį teismo sprendimą paliko galioti penkių teisėjų to paties teismo kolegija. Kadangi procesas buvo įslaptintas, pareiškėjas negalėjo gauti Aukščiausiojo administracinio teismo sprendimų, kurie buvo priimti neviešai.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Byloje nekeltas klausimas, kad tai buvo ginčas dėl Bulgarijos teisės pripažįstamos teisės nebūti neteisingai atleistam iš darbo, šis ginčas buvo tikras ir rimtas, proceso Aukščiausiajame administraciniame teisme rezultatai buvo lemiami nurodytai teisei. EŽTT, taikydamas testą, nurodytą byloje *Vilho Eskelinen ir kiti prieš Suomiją, pareiškimo Nr. 63235/00, 2007 m. balandžio 19)*, dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo ginčams dėl valstybės tarnautojų įdarbinimo nurodė, kad Bulgarijos teisėje aiškiai įtvirtinta galimybė teismine tvarka peržiūrėti Vidaus reikalų ministerijos įdarbintų pareigūnų atleidimą iš pareigų ir kad pareiškėjo keltas klausimas dėl jo atleidimo buvo išnagrinėtas Aukščiausiojo administracinio teismo. Atitinkamai, civilinė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies dalis taikytina aptariamam procesui šiame teisme. Tai, kad procesas buvo dėl pareiškėjo atleidimo, o ne dėl atlyginimo, pašalpu ar kitų teisių nepaneigia šios išvados.

Nors Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nedraudžia nacionaliniams teismams remtis specialistų nuomonėmis, pateiktomis besispecializuojančių įstaigų sprendžiant ginčus, kuomet tai būtina pagal nagrinėjamų klausimų pobūdį, Aukščiausiasis administracinis teismas ne tik

tiesiogiai atsižvelgė į Ministerijos psichologijos instituto atliktą vertinimą, bet ir laikė save suvaržytu šiuo vertinimu bei atsisakė jį išsamiai išnagrinėti bet koku būdu. Šis vertinimas buvo lemiamas sprendžiant bylą. Atitinkamai, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies sąlygos gali būti patenkintos tik jei pats Ministerijos psichologijos instituto tyrimas atitiko šios nuostatos reikalavimus, bet taip nebuvo: vertinimą atliko įstaiga tiesiogiai pavaldi ministrui, jis apėmė psichologinį tyrimą, kurio rezultatai nebuvo pateikti pareiškėjui ir šis vertinimas negalėjo būti tiesiogiai peržiūrėtas teisme.

Nebuvo pateiktas joks šios situacijos pateisinimas. Nors dėl pareiškėjo atliekamų pareigų teisėtos nacionalinio saugumo užtikrinimo priemonės galėtų pateisinti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies teisių apribojimus, tačiau nei Aukščiausiasis administracinis teismas, nei Vyriausybė nesiekė pateisinti teisės kreiptis į teismą su atitinkama jurisdikcija panaikinimą teisėtumo ir proporcingumo siekiamam tikslui prasme. Ir iš tiesų, kitose bylose Aukščiausiasis administracinis teismas laikėsi pozicijos, kad turi būti galimas psichinio tinkamumo dirbti vertinimo, lemiančio atleidimą iš darbo, teisminis peržiūrėjimas, net jei jis susijęs su nacionaliniu saugumu ir 2006 m. buvo pakeistas įstatymas, nustatant jog viso Vidaus reikalų ministerijos personalo psichinio tinkamumo vertinimai gali būti peržiūrėti teisme. Šioje dalyje Teismas konstatavo, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Dėl pradinio proceso įslaptinimo pažymėta, kad Aukščiausiojo teismo sprendimai buvo priimami neviešai, bylos medžiaga (taip pat ir sprendimai) nebuvo prieinami visuomenei ir pareiškėjas negalėjo gauti jų kopijų. Nors vėliau sprendimai buvo išslaptinti, išlieka faktas, kad jie jokia forma nebuvo viešinami netrumpą laikotarpį (15 mėnesių) be jokio įtikinančio pateisinimo.

Kaip Teismas yra pasisakęs byloje dėl išsiuntimo nacionalinio saugumo pagrindais, visiškas įslaptinimas nuo visuomenės viso teismo sprendimo negali būti pateisinamas. Teismo sprendimų viešumas reikalingas, kad teisminė valdžia būtų prižiūrima visuomenės ir sudaro pagrindinį saugiklį nuo piktnaudžiavimo. Net nediskutuotinai nacionalinio saugumo bylose, tokiose kaip dėl teroristinių veiksmų, kai kurios valstybės pasirinko įslaptinti tik tas teismo sprendimo dalis, kurių atskleidimas keltų grėsmę nacionaliniam saugumui ar kitų apsaugai, tai parodo, kad egzistuoja metodai, kurios galėtų užtikrinti teisėtą saugumą be visiško pagrindinių procesinių garantijų, tokių kaip teismo sprendimų viešumas, paneigimo. Šioje dalyje Teismas taip pat konstatavo, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Pareiškėjui priteista 1,500 eurų kompensacija.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Julius Kloiber Schlachthof GmbH ir kiti prieš Austriją* (pareiškimų Nr. 21565/07, 21572/07, 21575/07, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės kreiptis į teismą dėl papildomų mokesčių taikymo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjų įmonės kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą su skundu dėl to, kad procesai dėl Austrijos nacionalinės žemės ūkio prekybos asociacijos *Agrarmarkt Austria AMA* (toliau – AMA) taikytų nuo 10 iki 60 procentų tarifo papildomų mokesčių nuo nesumokėtų įmokų nevyko teisme Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme.

Nacionaliniuose procesuose pareiškėjų įmonės siekė užginčyti, kad AMA įmokos taikytos finansinei veiklai, tokiai kaip AMA kokybės programa, kuri nesuderinama su Europos Sąjungos teise. Po nesėkmingo skundo padavimo paskirtai ginčus nagrinėjančiai institucijai – Federaliniam žemės ūkio, miškų, aplinkos ir vandens ministrui, jie kreipėsi į Konstitucinį teismą ir Administracinį teismą. Konstitucinis teismas atsisakė nagrinėti jų skundą dėl konstitucinės nuosavybės teisės pažeidimo, Administracinis teismas taip pat atmetė skundus.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Teismas pažymėjo, kad EŽTK 6 straipsnio dalis susijusi su baudžiamuoju procesu taikoma procesams dėl papildomų mokesčių skyrimo tokiems mokesčiams, kaip įmokos AMA nagrinėjamu atveju. Kai sankcija turi baudžiamąjį (kriminalinį) pobūdį turi būti galimybė ją peržiūrėti teisme, kad būtų įvykdyti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimai, net jei pagal Konvenciją leidžiama, kad persekiojimas ir baudimas už mažareikšmius nusižengimus pirmiausia būtų administracinių institucijų kompetencija. Turi būti galimybė, kad administravimo institucijų priimtus sprendimus, neatitinkančius Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimų, vėliau peržiūrėtų teisminės institucijos, turinčios visišką jurisdikciją.

Nagrinėjamoje byloje AMA nurodė pareiškėjų įmonėms sumokėti papildomus mokesčius ir Federalinis žemės ūkio, miškų, aplinkos ir vandens ministras, ginčus nagrinėjanti institucija, išnagrinėjo jų skundą. Pirmoji buvo viešoji įstaiga, kuriai perduotos kai kurios viešojo administravimo galios, antroji – viešojo administravimo ir valdžios institucija. Nė vienas iš jų nelaikytinas teismu. Kaip ir *Steininger prieš Austriją* byloje, kuri buvo taip pat dėl mokestinių

nepriemokų, teismas konstatavo, kad nei Austrijos Konstitucinis teismas, nei Administracinis teismas taip pat nelaikytini tribunolais Konvencijos taikymo požiūriu, kadangi jie neturi pakankamai galių atlikti pilną peržiūrėjimą procesų, kurie yra baudžiamojo pobūdžio Konvencijos prasme. Vadinasi, pareiškėjų įmonės neturėjo galimybės kreiptis į tribunolą EŽTK 6 straipsnio 1 dalies prasme, todėl konstatuotas šios nuostatos pažeidimas.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Schadler-Eberle prieš Lichtenšteiną* (pareiškimo Nr. 56422/09, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, skundžiant teritorijos vystymo planą ir ginant teisę į nuosavybę.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja gimė 1925 m. gyvena Triesenberge. 2000 m. vasario 25 ir 27 d. Triesenbergo savivaldybėje referendumu buvo patvirtintas teritorijos vystymo planas, pagal kurį du žemės sklypai, priklausantys pareiškėjai, pateko į teritoriją, kurioje nėra leidžiama pastatų statyba.

2000 m. kovo 28 d. pareiškėja (per savo atstovą) padavė savivaldybei prieštaravimą, teigdama, kad planas neteisėtas, pažeidžiantis jos lygiateisiškumą ir teisę į nuosavybę ir prašė, jog jai priklausantys sklypai būtų priskirti teritorijoms, kuriose statybos leidžiamos (teritorijos statyboms).

2000 m. lapkričio 15 d. savivaldybė šį prašymą atmetė. Nurodė, kad pareiškėjos sklypai nėra visiškai įrengti, nes neatvesti vandentiekiai. Sklypai buvo įtraukti į nestatymo zoną dėl aplinkos ir kraštovaizdžio apsaugos, be to, šie sklypai nuo seno buvo už gyvenamosios teritorijos ribų. Šis sprendimas pareiškėjai išsiųstas 2001 m. sausio 22 d. 2004 m. balandžio 27 ir 28 dienomis Lichtenšteino Vyriausybė atmetė pareiškėjos skundą dėl savivaldybės sprendimo, paduotą 2001 m. vasario 7 d. Pritardama savivaldybės argumentams Vyriausybė nurodė, kad net jei pagal statybos taisykles pareiškėjos sklypai galėtų būti teritorijomis statyboms, pareiškėja negali reikalauti, kad jos sklypai, kurie nėra visiškai įrengti būtų pripažinti teritorijomis statyboms pirmajame (koku buvo šis planas) savivaldybės teritorijos vystymo plane. Gyventojams buvo žinoma apie plano rengimą, kaip nustatyta įstatyme, institucijos nebuvo įpareigosios pareiškėjos žemes priskirti statybų teritorijoms. Vyriausybės nuomone nebūtina išklaudyti šalis ar atlikti

patikrinimą vietoje, nes visi faktai buvo aiškūs ir dėl pareiškėjos pateiktų įrodymų ir dėl paties plano.

Ši Vyriausybės sprendimą pareiškėja 2004 m. gegužės 14 d. apskundė Lichtenšteino administraciniam teismui, ji prašė teismo išreikalauti papildomus dokumentus iš savivaldybės, surengti viešą bylos nagrinėjimą žodžiu, jos sklypus pripažinti teritorijomis statyboms ar skirti kompensaciją už faktinį nusavinimą ir paskelbti referendumą negaliojančiu. Prašė apklausti keletą liudytojų, kurių parodymai įrodytų, jog referendumu buvo manipuliuojama. 2004 m. birželio 2 d. administracinis teismas nerengdamas viešo žodinio bylos nagrinėjimo pareiškėjos skundą atmetė.

Administracinis teismas nenustatė jokių aplinkybių, jog teritorijos vystymo planas pažeistų pareiškėjos teisėtus lūkesčius, kad jos nekilnojamasis turtas turėtų būti pripažintas teritorijomis statyboms. Net jei savivaldybės atstovai prieš referendumą suteikė pareiškėjai vilčių, kad jos sklypai galėtų būti pripažinti teritorijomis statyboms ateityje, buvo aišku, kad teritorijos vystymo plane, kuris turi būti patvirtintas referendumu, jos sklypai nepriskirti teritorijoms statyboms. Todėl nebuvo būtinybės priimti pareiškėjos teikiamus įrodymus ar rengti žodinį nagrinėjimą. Be to, pareiškėjos pateikti dokumentai neįrodė, kad referendumu buvo manipuliuota.

Ši administracinio teismo sprendimą 2004 m. rugpjūčio 26 d. pareiškėja apskundė Konstituciniam teismui. Pareiškėja nurodė, kad buvo pažeistos jos teisės pagal EŽTK 6 straipsnį ir Pirmojo protokolo 1 straipsnį, neteisėtas planas neproporcingai kliudo jos nuosavybės teisėms, nebuvo tenkintas jos prašymas dėl žodinio skundo nagrinėjimo. Atsakydamas į jos argumentus Administracinis teismas patvirtino, kad skirtingai nei kituose procesuose, kur buvo ginčytas planas, teismas nerengė žodinio nagrinėjimo, nes situacija dėl teritorijų buvo bendrai žinoma, matoma iš fotografijų, be to, pareiškėjai buvo suteikta galimybė pakomentuoti kai kuriuos dokumentus raštu. Taip pat, bylose dėl teritorijų vystymo kaip taisyklė žodinis nagrinėjimas nerengiamas. 2006 gegužės 15 d. Konstitucinis teismas surengė viešą posėdį, teismo sudėtis vėliau keitėsi, bet naujas posėdis nebuvo surengtas, nepaisant pareiškėjos prašymų.

2008 m. lapkričio 4 d. Konstitucinis teismas per neviešą pasitarimą nusprendė atmesti pareiškėjos skundą dalyje dėl prašymo paskelbti referendumą negaliojančiu kaip nepriimtina, nes pareiškėja dėl to nepateikė atskiro skundo Vyriausybei. Likusią skundo dalį teismas atmetė kaip nepagrįstą. Tuo pačiu konstatavo, kad pareiškėjos konstitucinė ir pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį teisė į teisminį nagrinėjimą per trumpiausią laiką buvo pažeista, nes teisminis nagrinėjimas užtruko per ilgai. Todėl nusprendė, jog valstybė padengs jos bylinėjimosi išlaidas. Konstitucinis teismas pažymėjo, kad ratifikuodamas EŽTK padarė išlygas taip pat ir dėl nagrinėjimo viešumo, nurodyto Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Nagrinėjamoje byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažino Lichtenšteino išlygą dėl teismo nagrinėjimo viešumo galiojančia ir taikytina.

Pasisakė, kad skirtingai nei teisė į „teisingą“ ir „viešą“ teisminį nagrinėjimą, teisė į „žodinį“ nagrinėjimą nėra aiškiai nustatyta EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje, tačiau ji įtvirtinta teismo praktikoje. Kaip taisyklė, EŽTK 6 straipsnio 1 dalis apima teisę į „žodinį nagrinėjimą“, kuris reiškia šalių (ir/jų atstovų) išklausimą asmeniškai teisme, viešame ar uždarame posėdyje. Daugeliu atveju Teismas vertina teisę į „žodinį“ nagrinėjimą kaip teisės į „viešą“ nagrinėjimą aspektą. Šiame kontekste ne kartą buvo pakartota, kad teisė į „viešą“ nagrinėjimą būtinai apima teisę į „žodinį“ nagrinėjimą. Bylą nagrinėjant pirmos ir vienintelės instancijos teisme teisė į „viešą“ nagrinėjimą pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį reiškia teisę į „žodinį“ nagrinėjimą, tokio nagrinėjimo nebuvimas pateisinamas tik esant išskirtinėms aplinkybėms. Tačiau Teismas taip pat pažymėjo daugeliu atveju ryšį tarp „viešo“ nagrinėjimo ir teisės į „teisingą“ teismą. Viešas proceso teisminėse institucijose pobūdis apsaugo šalis nuo slapto teisingumo be viešos kontrolės vykdymo, taip pat tai viena priemonių išlaikyti pasitikėjimą teismais. Padarydamas teisingumo vykdymą matomu, viešumas padeda pasiekti EŽTK 6 straipsnio 1 dalies tikslus, būtent teisę į teisingą teismą, kurio užtikrinimas yra vienas pagrindinių bet kurios demokratinės visuomenės principų Konvencijos prasme.

Taip pat pakartojo, kad vienas iš teisingo proceso elementų EŽTK 6 straipsnio 1 dalies prasme yra teisė į rungimusi pagrįstą procesą, kiekviena šalis ne tik turi turėti galimybę sužinoti kiekvieną įrodymą, reikalingą savo reikalavimams patenkinti, bet taip pat žinoti ir komentuoti dėl visų pateiktų įrodymų ar pastebėjimų, galinčių įtakoti teismo sprendimą. Dar daugiau, šalių lygiateisiškumo principas reiškia, kad kiekvienai šaliai turi būti suteikta pagrįsta galimybė pristatyti savo atvejį, taip pat ir savo įrodymus sąlygomis neblogesnėmis nei turi jo oponentas.

Teismas, išnagrinėjęs Lichtenšteino išlygą dėl EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pasisakė, kad ji apima teisę į viešą procesą, bet ne į žodinį (trys teisėjai atskirąja nuomone prieštaravo tokiai išvadai), todėl Teismas tyrė, ar nebuvo pažeista pareiškėjos teisė į žodinį nagrinėjimą.

Teismas priminė, kad žodinis nagrinėjimas pirmos ir vienintelės instancijos teisme gali būti nerengiamas jei yra išskirtinių aplinkybių. Tas aplinkybių išskirtinumas priklauso nuo klausimų, kuriuos turi išspręsti kompetentingas nacionalinis teismas, o ne nuo tokių situacijų dažnumo. Tai nereiškia, kad atsisakymas rengti žodinį nagrinėjimą gali būti pateisinamas tik tais atvejais, kurie yra reti.

Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju Administracinis teismas pagrįstai nusprendė, jog pareiškėjos nurodyti liudytojai, net jei jie būtų iškviešti duoti parodymus į teismo posėdį, nepagrįstų abejonių teritorijos vystymo plano teisėtumu, kuris buvo priimtas referendumu. Taip pat Administracinis teismas vertino tai, kad aptariamos teritorijos yra bendrai žinomos ir matomos fonuotrukose, todėl nebuvo būtina priimti papildomus pareiškėjos siūlomus įrodymus tam, kad išsiaiškinti bylos aplinkybes. Administracinis teismas pagrįstai nusprendė, kad nėra jokių ginčytinų aplinkybių, susijusių su bylos nagrinėjimo rezultatu ar jokių patikimumo klausimų, kurie pareikalautų tolesnio aiškinimosi posėdyje. Be to, Administracinis teismas išreikalavo dokumentus ir teritorijų fotografijas, kurių prašė pareiškėja ir suteikė pareiškėjai galimybę pateikti atsiliepimą raštu į Triesenbergo savivaldybės argumentus bei pakomentuoti teismo gautus įrodymus. Taigi, pareiškėja žinojo ir galėjo komentuoti visus pateiktus įrodymus ir argumentus, galinčius įtakoti teismo sprendimą, kaip to reikalaujama rungimosi procese. Teismas nenustatė, kad pareiškėja būtų suvaržyta pristatyti savo atvejį, savo įrodymus, tokiomis sąlygomis, kurios lemtų žymiai nepalankesnę jos padėtį nei kitos šalies padėtis.

Tokiomis sąlygomis EŽTT konstatavo, kad Administracinis teismas teisingai ir pagrįstai nusprendė aptariamą bylą nagrinėti rašytinių parodymų ir kitų rašytinių dokumentų pagrindu. Taigi, Teismas konstatavo, kad šiuo atveju buvo aplinkybės, pateisinančios žodinio proceso nebuvimą, todėl šiuo aspektu EŽTK 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Kitus pareiškėjos reikalavimus atmetė kaip nepagrįstus pagal EŽTK 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Balakin prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 21788/06, svarbos lygis – 2)

Dėl galimybės kreiptis į teismą dėl socialinio būsto nesuteikimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas dirba mokykloje Oriole, kartu su žmona bibliotekininke ir dviem vaikais – sūnumi ir sunkia diabeto forma sergančia dukra – gyvena 27,9 kv. m bute.

1988 m. pareiškėjas buvo įtrauktas į Oriolo gyventojų eilę socialiniam būstui gauti. Ne kartą kreipėsi į vietines institucijas dėl geresnio būsto suteikimo. 1999 m. dėl dukters ligos įtrauktas į pirmumo eilę. Pareiškėjo teigimu, 2004 m. susitikimo su Oriolo savivaldybės Aprūpinimo būstu skyriaus viršininku jam buvo pažadėtas naujas trijų kambarių butas miesto

centre, tačiau realiai po mėnesio buvo pasiūlytas senas trijų kambarių butas priemiestyje. Pareiškėjui šis pasiūlymas netiko dėl blogo susisiekiimo ir dėl to, kad būstui reikėjo remonto.

2005 m. pareiškėjas padavė skundą Oriolo Sovietskiy apylinkės teismui dėl vietinės valdžios institucijų neveikimo ir geresnio socialinio būsto nesuteikimo. Prašė teismo skirti trijų kambarių butą mainais už jo 2 kambarių butą ir priteisti neturtinės žalos, atsiradusios dėl institucijų neveikimo, atlyginimą. Pareiškėjas nurodė, kad socialinio būsto laukė 9 metus, institucijos žadėjo suteikti 3 kambarių butą, bet to nepadarė. Pažymėjo, kad gyvenamosios sąlygos neigiamai veikia dukters sveikatos būklę. 2005 m. vasario 9 d. apylinkės teismas nurodė pareiškėjui patikslinti skundo reikalavimus, pareiškėjas patikslino, nurodė, kad teismo prašo pripažinti jo teisę į būstą, nustatyti įpareigojimą suteikti jam 3 kambarių butą atitinkamoje miesto teritorijoje. Teismas surengė parengiamąjį posėdį ir išklausęs pareiškėją konstatavo, kad narinėjamas klausimas nepriklauso šio teismo kompetencijai, nes į pirmumo eilę dėl neįgalios dukters pareiškėją įtraukė jo darbdavys – Kultūros departamentas, o Rusijos Federacijos neįgalių asmenų socialinės apsaugos įstatymas nenumato, per kiek laiko turi būti suteiktas būstas šeimoms su neįgaliais vaikais.

Pareiškėjas šį sprendimą apskundė Oriolo apygardos teismui, kuris paliko galioti apylinkės teismo sprendimą, nurodydamas, kad pagal Civilinio proceso kodeksą ir Apygyvendinimo kodeksą, teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčus dėl socialinio būsto suteikimo ir kad šiuo klausimu kompetentingos kitos valstybės institucijos. Teismai būtų kompetentingi spręsti ginčą dėl socialinio būsto nesuteikimo nustatytu laiku, o kadangi pareiškėjas yra pirmumo eilėje dėl dukters invalidumo ir tokiu atveju būsto suteikimo terminai nenumatyti. 2007 m. sausio 12 d. vietinės institucijos pasiūlė pareiškėjui finansinę paramą kaip socialinio apgyvendinimo pagalbos formą, bet, rodos, pareiškėjas su tuo nesutiko.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis, nes jis neturėjo veiksmingų teisinės gynybos priemonių apskusti institucijas, nesuteikusias jo šeimai geresnio socialinio būsto.

EŽTT pažymėjo, kad EŽTK 13 straipsnis garantuoja galimybę nacionalinėmis teisinės gynybos priemonėmis įgyvendinti Konvencijos teisių ir laisvių turinį bet kokia forma, kokia tik jos galėtų būti užtikrintos nacionalinėje teisinėje sistemoje, kuomet yra keliamas klausimas dėl esminės Konvencijos nuostatos pažeidimo.

Teismas įvertino, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjo nurodyta teisė priklauso socialinėms-ekonominėms teisėms, nepatenkančioms į Konvencijos taikymo sritį, todėl pareiškėjo pareiškimas dėl Konvencijos 13 straipsnio pažeidimo atmestinas.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad pažeistas Konvencijos 6 straipsnis 1 dalis, nes jis neturėjo teisės kreiptis į teismą ginče dėl būsto suteikimo.

Teismas nurodė į savo praktiką, pagal kurią 6 straipsnio 1 dalis civilinės teisės prasme reikalauja „tikro ir rimto ginčo“ dėl civilinės teisės. Turi būti preziumuojama, kad teismui paduodamas skundas yra tikras ir rimtas, nebent yra aiškūs požymiai, jog yra priešingai, kas gali lemti išvadą, kad skundas yra nerimtas ir nepagrįstas ar kitaip stokojantis pagrindimo. Tradicinis teismo požiūris nustatant, ar yra ginčas dėl teisės, suponuojantis EŽTK 6 straipsnio taikymą, yra pagrįstas materialinio teisės turinio ir galimų procedūrinių kliūčių ją apginti atskyrimu. Ar asmuo turi ginčytiną nacionalinį reikalavimą gali priklausyti ne tik nuo atitinkamos civilinės teisės turinio, kaip ji apibrėžta nacionalinėje teisėje, bet taip pat ir nuo procedūrinių kliūčių egzistavimo ar galimybių kreiptis į teismą su potencialiais reikalavimais ribojimo. Pastaruoju atveju, EŽTK 6 straipsnio 1 dalis taikytina. Kai nacionalinė teisė numato tokį materialinės teisės turinį, dėl kurio ginčas negali vykti, EŽTK 6 straipsnis netaikomas.

Teismas pripažino, kad kartais sunku nustatyti ribą tarp esminių pačios teisės, kurią siekia apginti pareiškėjas ribojimų, ir procedūrinių jo kreipimosi į teismą ribojimų, bet Teismas ir toliau taiko šį testą sprendamas, ar atitinkamas reikalavimas susijęs su 6 straipsniu. Šis atskyrimas dera su idėja, kad Teismas „negali interpretuodamas 6 straipsnio 1 dalį sukurti esminę civilinę teisę, kuri neturi teisinio pagrindo atitinkamoje valstybėje“. Teismas taip pat pakartojo, kad jo užduotis nėra užimti vietinių teismų vietą. Visų pirma, tai yra nacionalinių institucijų, ypač teismų, paskirtis išspręsti nacionalinės teisės interpretavimo problemas. Teismo vaidmuo apsiriboja patikrinimu, ar tokio interpretavimo poveikis yra suderinamas su Konvencija. Taigi, visų pirma nacionaliniams teismams priklauso nuspręsti, ar tam tikra civilinė teisė, dėl kurios pareiškėjas reiškia reikalavimą, egzistuoja vietinėje teisinėje sistemoje ir gali lemti teisingą reikalavimą. Tačiau valstybei neturi būti leista be teismo kontrolės pašalinti iš teismų jurisdikcijos visą grupę civilinių ieškinių ar suteikti imunitetą nuo civilinės atsakomybės didžiulėms asmenų grupėms ar kategorijoms.

Nagrinėjamu atveju, Rusijos teismai pareiškėjo skundą laikė nepriskirtinu teismams ir pareiškėjas neturėjo apčiuopiamos pagrindo veikti, tam kad inicijuoti procesą. Teismas konstatavo, kad įrašymas į geresnio būsto laukiančiųjų eilę reiškia valstybės ketinimą suteikti geresnes gyvenimo sąlygas kai tik bus tam išteklių, taigi, suinteresuotiems asmenims nesuteikia jokios vykdytinos teisės ir nesukuria jokios atitinkamos pareigos valstybei. Teismas nesiėmė

spresti, ar pareiškėjas turėjo teisę į didesnę butą, tačiau Teismas sprendžia, ar nacionaliniai teismai turėjo nagrinėti pareiškėjo ieškinį. Teismo nuomone, pareiškėjas neturėjo pagrįstos priežasties skusti pagal nacionalinę teisę. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo negalėjimas apskusti vietines institucijas kilo ne iš imuniteto, laiko terminų ar kitų procedūrinių kliūčių, o dėl taikomų principų, pagal kuriuos taikant nacionalinę teisę valdoma teisė į būsto pagerinimą valstybės lėšomis. Juo labiau, kad nacionalinis teismas nors ir nutraukė procesą, bet tai padarė po to kai išklausė pareiškėją ir detaliai paaiškino, kodėl pareiškėjo teisė į geresnį būstą nepatenka į teisminės gynybos sritį. Tolesnis teisminis nagrinėjimas tikrai be reikalo vilkintų procesą. EŽTT pasisakė, kad pareiškėjo skundas nepatenka į EŽTK 6 straipsnio saugomą sritį, todėl 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

TEISĖ Į PRIVATAUS GYVENIMO GERBIMĄ (Konvencijos 8 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. kovo 14 d. sprendimas byloje *Bernh Larsen Holding ir kiti prieš Norvegiją* (pareiškimo Nr. 24117/08, svarbos lygis – 2)*****Dėl teisės į „būsto“, „korespondencijos“ neliečiamumą – nurodymo pateikti mokesčių patikrinimui visų serverio, kuriuo dalinasi kelios įmonės, duomenų kopijas*****Faktinės aplinkybės**

Trys pareiškėjų įmonės (ir dvi kitos įmonės) dalinosi bendru serveriu savo atitinkamoms informacinių technologijų sistemoms. 2004 m. kovą regioninis mokesčių administratorius paprašė vienos iš pareiškėjų įmonių „Berhn Larsen Holding“ (toliau – „B. L. H.“), leisti mokesčių auditoriams padaryti visų serverio duomenų kopijas. „B. L. H.“ sutiko leisti patikrinti duomenis, tačiau atsisakė pateikti kopijas iš viso serverio, nuroydamį, kad jis priklauso antrojo pareiškėjo įmonei „Kver“ ir taip pat kitų įmonių naudojamas informacijos saugojimui. Kai „Kver“ paprieštaravo viso serverio poėmiui, mokesčių auditoriai pranešė, kad ši įmonė taip pat bus tikrinama. Dvi įmonės sutiko perduoti pastarųjų mėnesių duomenų atsarginę kopiją, bet tuoj pat padavė skundą centriniam mokesčių administratoriui, prašydami skubaus kopijos gražinimo. Kai „Kver“ informavo, kad dar trys įmonės taip pat naudoja serverį ir poėmis joms darys įtaką, mokesčių administratorius jas informavo, kad jos taip pat bus tikrinamos. Viena iš jų „Increased Oil Recovery“ (toliau – „I. O. R.“) padavė skundą centriniam mokesčių administratoriui, kuris 2004 birželį panaikino įspėjimą, jog bus atliekamas „Kver“ ir I. O. R. auditas, bet patvirtino, kad „B. L. H.“ bus tikrinama, kurią įpareigojo suteikti prieigą prie serverio. Šį sprendimą paliko galioti ir visų instancijų teismai iki Aukščiausiojo teismo.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, kad įpareigojimas trims pareiškėjų įmonėms suteikti mokesčių auditoriams prieigą ir pateikti kopiją visų duomenų serverio, kuriuo jie dalinosi, laikytinas įsikišimu į jų „būstą“ ir „korespondenciją“ pagal Konvencijos 8 straipsnį. Nebūtina nustatyti, ar buvo įsikišimas į įmonių „privatų gyvenimą“ kadangi nė vienas iš įmonės darbuotojų, kurių asmeniniai e. laišakai ir korespondencija tariamai buvo įrašyti serveryje,

nepadavė pareiškimo dėlto. Vis dėlto, Teismas, sprenddamas ar šis įsikišimas pateisinamas, atsižvelgė į įmonių teisėtą interesą apsaugoti jose dirbančių asmenų privatumą.

Šis įsikišimas buvo pagrįstas visuotiniais žinomais, aiškiais ir prognozuojamais teisės aktais. Pareiškėjų įmonės ginčijo, kad paimdamas atsarginę kopiją mokesčių administratorius gaus prieigą prie didelio kiekio duomenų, kuriuose nėra mokesčių apskaičiavimui svarbios informacijos ir todėl nepatenka į atitinkamų teisės aktų nuostatų sritį.

Teismas pritarė Aukščiausiojo teismo išaiškinimui, kad siekiant efektyvumo, mokesčių administratoriui reikėjo santykinai plačios veikimo erdvės parengiamajame etape. Tai nereiškia, kad atitinkamos nuostatos mokesčių administratoriui suteikė nevaržomą veiksmų laisvę, kadangi nurodymo suteikti prieigą prie dokumentų dalykas buvo labai aiškiai apibrėžtas. Institucijos negali reikalauti prieigos prie archyvų, visiškai priklausančių kitiems mokesčių mokėtojams. Tačiau kuomet, kaip nagrinėjamu atveju, pareiškėjų įmonių archyvai nėra aiškiai atskirti, o „sumaišyti“ buvo pagrįstai numatyta, kad mokesčių institucijos neturėtų kliautis mokesčių mokėtojų parodymais, kur būtent yra reikiama medžiaga, o turėtų turėti prieigą prie visų duomenų serveryje, kad patiems nusistatyti turinį. Taigi EŽTT konstatavo, kad įsikišimu siekta teisėto tikslo užtikrinti valstybės ekonominę gerovę.

Dėl to, ar priemonė buvo būtina demokratinėje visuomenėje, Teismo nuomone, nėra priežasties abejoti Norvegijos įstatymų leidėjo pozicija, kad archyvų peržiūrėjimas yra būtina priemonė užtikrinti efektyvų mokesčių administratoriui pateiktų duomenų patikrinimą, taip pat ir didesnę tokios pateiktos informacijos tikslumą. Mokesčių institucijų pateisinimas dėl prieigos prie serverio gavimo ir atsarginės kopijos gavimo tam, kad atlikti jos peržiūrėjimą savo patalpose, pagrįstas tinkamomis ir pakankamomis priežastimis.

Dėl proporcingumo EŽTT pažymėjo, kad procedūra, kurią mokesčių institucijos taikė, kad gauti serverio atsarginę kopiją, buvo lydimą keleto saugiklių. Viena iš pareiškėjų įmonių apie mokesčių patikrinimą buvo išpėta prieš metus, jos ir kitos pareiškėjų įmonės atstovai dalyvavo ir galėjo pareikšti savo pastabas vietoje. Įmonėms buvo suteikta teisė apskusti priemones, ir kai jos tai padarė, atsarginė kopija buvo užantspauduota voke ir saugota mokesčių institucijoje, kol bus išnagrinėtas skundas. Be to, saugiklius numatė ir teisės aktų nuostatos, pvz. mokesčių mokėtojai turėjo teisę dalyvauti atplėšiant antspauduotą voką ir gauti patikrinimo ataskaitos kopiją ir taip pat tai, kad jiems būtų gražinti nesusiję dokumentai. Medžiaga nebuvo tikrinama iki Aukščiausiojo teismo sprendimo. Dar daugiau, kai peržiūrėjimas būtų baigtas, atsarginė kopija būtų sunaikinta ir visi turinio pėdsakai būtų ištrinti iš mokesčių administratoriaus kompiuterių ir laikmenų. Institucijoms nebūtų leista išsaugoti dokumentus, be mokesčių mokėtojų sutikimo.

Galiausiai, įsikišimo pobūdis nebuvo tokio pat sunkumo ir laipsnio kaip kad būna kratos ir poėmio atveju pagal baudžiamąjį procesą. Mokesčių mokėtojų atsisakymo bendradarbiauti pasekmės buvo grynai administracinio pobūdžio. Be to, tokios priemonės būtinumas iš dalies iškilo dėl pačių įmonių sprendimo pasirinkti subendrintus archyvus serveryje, kuriuo dalinasi, tokiu būdu mokesčių administratoriui apsunkindami užduotį atskirti naudotojų sritis ir dokumentų identifikavimą.

Apibendrinant, nepaisant išankstinio teismo leidimo reikalavimo nebuvimo, Teismo nuomone, buvo nustatyti efektyvūs ir tinkami saugikliai prieš piktnaudžiavimą ir buvo išlaikyta pusiausvyra tarp įmonės teisės į būsto ir korespondencijos neliečiamybę ir jų intereso apsaugoti darbuotojų privatumą iš vienos pusės ir viešo intereso užtikrinti efektyvią mokesčių apskaičiavimo kontrolę iš kitos pusės.

Teismas konstatavo, kad nebuvo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. gegužės 14 d. sprendimas byloje *Gross prieš Šveicariją* (pareiškimo Nr. 67810/10), svarbos lygis – 2

Dėl eutanazijos teisinio reglamentavimo ir medikamentų skyrimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja daugelį metų reiškė valią užbaigti savo gyvenimą, nes bėgant metams ji silpo ir nenorėjo kęsti fizinių ir protinių gebėjimų mažėjimo. Ji buvo pajėgi pati priimti sprendimą. Po nepavykusio mėginimo nusižudyti, ji nusprendė, kad nori baigti savo gyvenimą gavusi mirtiną dozę sodiumpentobarbitalio. Tačiau keturi praktikuojantys medikai atsisakė skirti šiuos medikamentus. Bent du šių medikų atsisakė tai daryti nurodydami, kad taip jiems elgtis draudžia praktikuojančių medikų elgesio kodeksas ar bijodami ilgų teisminių procesų ir, galimai, neigiamų profesinių pasekmių. Administraciniai teismai atmetė pareiškėjos skundus.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjos teigimu, atsisakant jai skirti prašomus medikamentus, pažeidžiama teisė į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Byloje nagrinėtas klausimas – ar valstybė įtvirtino reikiamas gaires, nustatančias, ar praktikuojantiems medikams leidžiama skirti medikamentus tokios, kaip pareiškėja būklės asmeniui, jei taip, tai esant kokioms sąlygoms.

Pastebėtina, kad Šveicarijoje kurstymas ir padėjimas nusižudyti baudžiami tik jei šių veiksmų vykdytojas taip elgesį iš savanaudiškų paskatų. Pagal Šveicarijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo praktiką, gydytojui leidžiama skirti sodium pentobarbitalį savižudybei, taip pat šis teismas įvardino kokiomis sąlygomis tai turi būti atliekama. Šios sąlygos buvo paremtos nevyriausybines organizacijos gairėmis dėl pacientų, gyvenančių paskutines dienas, priežiūros. Šios gairės buvo taikomos tik pacientams, kurių gydantis gydytojas padarė išvadą, jog pacientas neišvengiamai mirs per kelias dienas ar savaites. Pareiškėja nesirgo mirtina liga ir jos atvejis aiškiai nepateko į minėtų gairių taikymo sritį. Vyriausybė nepateikė jokios kitos medžiagos, nurodančios principus ar standartus, taikytinus kaip gairės. Šis trūkumas turėjo stabdymo efektą gydytojams, kurie kitu atveju būtų skyrę medikamentus. Toks netikrumas ypač svarbiu jos gyvenime klausimu galėjo sukelti pareiškėjai kančią, kurios nebūtų, jei valstybė būtų nustačiusi aiškius kriterijus, taikytinus tokiems atvejams. Dėl Vyriausybės argumento, kad tokio klausimo nagrinėjimas susidurtų su politiniais sunkumais, teismas nurodė, kad tokie sunkumai yra neatsiejami nuo bet kokio demokratinio proceso ir negali atleisti institucijų nuo savo užduočių atlikimo. Dėl pareiškėjos prašymo leisti jai gauti reikiamus medikamentus, Teismas atkreipė dėmesį, kad visų pirma nacionalinės institucijos turi nustatyti išsamias ir aiškias gaires, EŽTT tik konstatavo, kad jų nebuvimas pažeidė pareiškėjos teisę į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį neprisiimdamas jokios pozicijos dėl šių gairių turinio. Dėl žalos atlyginimo reikalavimas nebuvo pareikštas.

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (Konvencijos 10 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *Youth Initiative for Human Rights prieš Serbiją* (pareiškimo Nr. 48135/06, svarbos lygis – 2)*****Dėl nevyriausybinių organizacijų teisės gauti žvalgybos informaciją viešojo intereso (informacijos sklaidimo visuomenei) tikslais – saviraiškos laisvė*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjas Initiative for Human Rights yra Serbijos nevyriausybinių organizacija, prižiūrinti tarptautinių teisės aktų įgyvendinimą siekiant užtikrinti žmogaus teises, demokratiją ir teisės viršenybę. 2005 m. spalio mėn. pareiškėjas kreipėsi į Serbijos žvalgybos agentūrą (toliau – Agentūra), prašydami suteikti informaciją, kiek asmenų ši agentūra sekė elektroninėmis priemonėmis 2005 metais. Vadovaudamasi 2004 m. Informacijos laisvės įstatymu Agentūra tokią informaciją atsisakė pateikti. Pareiškėjas kreipėsi į Informacijos komisarą, kuris nustatė, kad Agentūra pažeidė įstatymą ir nurodė per tris dienas pateikti prašomą informaciją. Agentūra šį sprendimą apskundė, bet skundas buvo atmestas, 2008 m. agentūra pranešė, kad prašomos informacijos neturi.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu, buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis. EŽTT pažymėjo, kad kai nevyriausybinių organizacija, kokia šiuo atveju yra pareiškėjas, yra susijusi su viešuoju interesu, ji atlieka visuomenės sergėtojo vaidmenį, tokį patį svarbų kaip ir žiniasklaida, todėl pareiškėjo veiklai taikytina tokia pati Konvencijos apsauga kaip ir žiniasklaidai. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas teisėtai rinko informaciją viešojo intereso tikslais, ketindamas ją paskleisti viešai ir taip prisidėti prie visuomenės diskusijų, šiuo atveju buvo kliudoma pareiškėjo saviraiškos laisvei. Saviraiškos laisvei gali būti taikomi apribojimai, bet tai turi būti daroma pagal nacionalinę teisę. Agentūros veiksmai šio kriterijaus neatitiko, nes nacionalinė institucija, prižiūrinti 2004 m. Informacijos įstatymo taikymą, įpareigojo Agentūrą pateikti informaciją. Nors Agentūra galiausiai atsakė, kad neturi prašomos informacijos, atsakymas neįtikinantis atsižvelgiant į prašymo pobūdį (prašyta sekamų asmenų skaičiaus) ir į pirminį Agentūros atsakymą.

Informacijos komisaro nurodymo nevykdymas laikytinas nacionalinės teisės pažeidimu tolygiu piktnaudžiavimui.

Tokiu būdu Teismas konstatavo, kad buvo pažeistas EŽTK 10 straipsnis, nurodė per tris mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo pateikti prašomą informaciją. EŽTT taip pat nusprendė, kad kaip satisfakcijos pakanka pažeidimo konstatavimo.

SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJŲ LAISVĖ (Konvencijos 11 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Vona prieš Vengriją*
(pareiškimo Nr. 35943/10, svarbos lygis – 2)*****Dėl politinės organizacijos paleidimo dėl jos vykdytų mitingų ir demonstracijų prieš romų tautybės gyventojus*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjas buvo Vengrijos sargybinių asociacijos (toliau – Asociacija), kurią 2007 metais įkūrė dešimt politinės partijos – Judėjimas už geresnę Vengriją – (toliau – Partija) narių, pirmininkas. 2007 m. liepą Asociacija įsteigė Vengrijos sargybinių judėjimą (toliau – Judėjimas), kurio tikslas „apginti Vengriją, be ginklo, psichiškai, dvasiškai ir intelektualiai“.

Netrukus po įsteigimo, Judėjimas pradėjo vykdyti veiklą, nesuderinamą su jo įstatais, kuri apėmė ir penkiasdešimt šešių sargybinių prisaikdinimą Buda pilyje 2007 m. rugpjūtį. Valdžios institucijos nurodė Asociacijai baigti vykdyti neteisėtą veiklą. 2007 m. lapkričio mėn. pareiškėjas informavo valdžios institucijas, kad neteisėti veiksmai nutraukti ir atitinkamai bus pakeisti Asociacijos įstatai. Nepaisant to Judėjimo nariai, dėvėdami uniformas vėliau rengė mitingus ir demonstracijas visoje Vengrijoje, taip pat ir gyvenvietėse, kuriuose gyveno didelės romų populiacijos, kviesdami apginti etninius vengrus nuo taip vadinamo „čigonų nusikalstamumo“. Po to, kai 2007 gruodį policija neleido žygiuoti gatve, kurioje gyveno romų šeimos, valdžios institucijos kreipėsi į teismą dėl Asociacijos paleidimo. Šis prašymas patenkintas 2008 m. gruodį, tačiau buvo siejamas su Asociacija, ne su Judėjimu. 2009 liepą po dviejų Judėjimo organizuotų demonstracijų, Budapešto apeliacinis teismas praplėtė teismo sprendimo taikymą ir Judėjimo atžvilgiu. Aukščiausiasis teismas šį sprendimą patvirtino.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu buvo pažeistas Konvencijos 11 straipsnis (susirinkimų laisvė).

EŽTT nurodė, kad tokios socialinės organizacijos kaip aptariamoms, gali daryti didelę įtaką Vengrijos politiniam gyvenimui. Teismas priminė, kad valstybė neprivalo laukti, kol

politinis judėjimas pradės krypti į smurtą, tam, kad įsikišti į jo veiklą. Net jei politinis judėjimas nesikėsino užgrobti valdžią ir jo politikos pavojus nebuvo pakankamai neišvengiamas, valstybė turi imtis prevencinių priemonių demokratijai apsaugoti tiek laiko, kiek bus nustatyta, kad judėjimas ėmėsi konkrečių žingsnių viešajame gyvenime įgyvendinti politiką nesuderinamą su Konvencijos standartais.

Nors mitingų metu nebuvo smurto, tačiau negalima įvertinti, ar taip buvo dėl to, kad mitingai buvo prižiūrimi policijos. Be to, aktyvistai vaikščiojo gyvenvietėse dėvėdami panašias į karines uniformas, panašiomis į karines rikiuotėmis, su kariniais sveikinimais ir komandomis. Tokie mitingai siuntė žinutę, kad jų organizatoriai turėjo ketinimų ir pajėgumų tapti į prokarinę organizaciją savo tikslams pasiekti, juo labiau, panašią į Vengrijos nacių judėjimą, atsakingą už masinį romų naikinimą Vengrijoje. Panašumas į pastarąją organizaciją, rasinės nesantaikos kurstymas, turintis bauginantį poveikį rasinės mažumos atstovams išeina iš Konvencija saugomos saviraiškos ir susirinkimo laisvės ribų.

Asociacijos paleidimui neturėjo įtakos tai, kad demonstracijos buvo rengiamos teisėtai, nes tai buvo susiję su pačių demonstracijų pravedimu, kol tikri Asociacijos pobūdis ir tikslai buvo atskleisti. Nors pats antidemokratinė idėjų palaikymas nebuvo pakankamas pagrindas uždrausti Asociaciją, tačiau aplinkybių visuma, ypač Judėjimo koordinuoti ir suplanuoti veiksmai, sudarė pakankamą pagrindą tokiai priemonei. Judėjimo sukelta grėsmė nebūtų efektyviai panaikinta vien tik panaikinant jį įsteigusią Asociaciją. Jei valdžios institucijos nebūtų uždraudusios tokios Asociacijos ir Judėjimo veiklos, visuomenėje tai galėjo būti vertinama kaip tokio elgesio toleravimas ir palaikymas iš valdžios pusės. Be to, Teismas pažymėjo, kad nei Asociacijos, nei Judėjimo nariams jokios papildomos sankcijos, užkertančios kelią dalyvauti tolesnėje politinėje veikloje kitomis formomis, nebuvo taikytos, todėl jų paleidimas nelaikytinas neproporcingu, Konvencijos 11 straipsnis pažeistas nebuvo.

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Konvencijos I protokolo 1 str.)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Maksymenko ir Gerasymenko prieš Ukrainą* (pareiškimo Nr. 49317/07, svarbos lygis – 2)*****Dėl privatizuoto nekilnojamojo turto nacionalizavimo be tinkamo kompensavimo*****Faktinės aplinkybės**

Pareiškėjai 2004 m. pirko 1995 metais privatizuotą bendrabutį iš likviduojamos privačios įmonės „S.“ 2006 m. nacionaliniai teismai panaikino 1995 sprendimą dėl privatizacijos ir visus paskesnius nuosavybės perdavimus, nurodydami, kad bendrabučio valdymas turi pereiti miesto tarybai. Pareiškėjams „S.“ turėjo išmokėti kompensaciją, bet ji nebuvo sumokėta. 2007 m. apeliacinis teismas pripažino, kad kito bendrabučio privatizavimas buvo teisėtas, nes bendrabučiai nepateko į valstybės būsto fondą. Vėliau miesto taryba pardavė bendrabučio gyventojams 12 iš 14 bendrabučio butų.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjų teigimu, buvo pažeistas Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnis.

Europos Žmogaus Teisių Teismo nuomone, 2006 m. sprendimas dėl privatizacijos negaliojimo nebuvo aiškus ir nebuvo vieningos pozicijos nacionalinių teismų, ar bendrabučiai patenka į neprivatizuotiną turtą, priklausantį būsto fondui. Vietinės institucijos po daugiau nei 10 metų ištaisė klaidingu laikytiną teisės aktų interpretavimą. Šiame kontekste gero valdymo principas ypatingai svarbus ir tuo pačiu sukuriantis institucijoms pareigą veikti skubiai, kad ištaisyti klaidą, o taip pat reikalavimą apmokėti ar tinkamai kompensuoti ar kitokiu būdu atlyginti. Prieš priimant sprendimą parduoti bendrabutį pareiškėjams, kreditoriai informavo valstybės institucijas apie galimas komplikacijas, bet 2004 m. miesto meras atsisakė perimti nuosavybėn bendrabučius. Po metų prokuroras inicijavo teisminį procesą, siekdamas pripažinti negaliojančiu bendrabučio pardavimo sandorį tuo pagrindu, kad visų pirma bendrabutis negalėjo būti privatizuotas. Tačiau, praėjus metams po to, kai sprendimas, tenkinantis prokuroro prašymą, buvo paliktas galioti aukštesniojo teismo, 85 procentai bendrabučio butų buvo parduoti jų gyventojams.

Tai įrodo, kad valstybė neketino bendrabučio išlaikyti, kad būtų jis naudojamas kaip socialinis būstas. Galiausiai, pareiškėjai negavo jokios kompensacijos. Nors teismai nurodė „S.“ sumokėti kompensaciją, jiems turėjo būti žinoma, kad įmonė jau yra nemoki. Atsižvelgiant į tokias aplinkybes, Teismas atmetė vyriausybės argumentą, kad pareiškėjai turėjo inicijuoti tolesnį procesą tam, kad išieškoti nuostolių atlyginimą iš valstybės. Be to, net jei ir pripažinus, kad aptariamasis pažeidimas buvo pagrįstas aiškiais ir prognozuojamomis nacionalinės teisės nuostatomis ir buvo skirtas apsaugoti kitų teisių į būstą, faktas, kad pareiškėjai, būdami sąžiningais igijėjais, negalėjo gauti kompensacijos už jų nuostolius, atsiradusius dėl nenuoseklių ir klaidingų valstybės institucijų sprendimų, reiškia neproporcingą naštą. Teismas konstatavo Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą, priteisė 9,127 eurų žalos atlyginimą.

**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 2 d. sprendimas byloje *R. Sz. prieš Vengriją*
(pareiškimo Nr. 41838/11, svarbos lygis – 2)**

Dėl naujų mokesčių taikymo jau išmokėtoms su darbo santykiais susijusios išmokoms

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, gimęs 1973 metais, Budapešto gyventojas, 11 metų buvo valstybės nuosavybėje esančios įmonės samdomu darbuotoju. 2010 m. liepos 1 d. jis buvo atleistas bendru sutarimu, kuris įsigaliojo 2010 m. spalio 5 d. Pagal darbo sutartį, be kitų garantijų, pareiškėjui priklausė 4 mėnesinių atlyginimų dydžio išeitinė kompensacija, kai Darbo kodekse buvo numatyta 1 mėnesio atlyginimo kompensacija, ir trijų mėnesių atlyginimas jo išpėjimo laikotarpiu. Išskaičiuotus mokesčius minėtos išmokos pareiškėjui išmokėtos 2010 m. liepos 2 d.

Vėliau pareiškėjui išmokėtos išmokos apmokestintos 98 procentais, skaičiuojamais nuo išmokų dalies, viršijančios 3,500,000 Vengrijos forintų (HUF). Viršijanti dalis buvo 8,130,939 HUF, taigi apskaičiuota 7,968,320 HUF mokesčių. Mokėtina suma buvo 4,054,085 HUF, atsižvelgiant į tai, kad jau buvo sumokėta 3,914,235 HUF mokesčių išmokant išmokas 2010 m. liepos 2 d.

Mokestis, kuris turėjo būti sumokėtas iki 2011 m. gegužės 10 d., buvo sumokėtas 2011 vasario 23, pagal 2010 gruodžio 30 d. įsigaliojusius teisės aktų pakeitimus, vėlesni – 2011 m. gegužės 14 d. pakeitimai pareiškėjo padėties nepakeitė.

2010 m. liepos 22 d. Vengrijos parlamentas, dėl sunkios ekonominės padėties valstybėje ir geros moralės priėmė Tam tikrų ekonomikos ir finansų įstatymų patvirtinimo ir

pakeitimo aktą (toliau – Aktas), kuris, 2010 m. rugpjūčio 13 d. oficialiai paskelbtas, *inter alia* įvedė naują mokestį tam tikroms viešojo sektoriaus, taip pat ir valstybės įmonių, atleistų darbuotojų išmokoms. Tokiu būdu išėtinėms išmokoms ir kitoms išmokoms susijusioms su atleidimu (tokios kaip atlyginimas įspėjimo laikotarpiu), viršijančioms 2 milijonus HUF, taikytas 98 procentų mokestis. Tačiau jau sumokėti pajamų mokestis ir socialinio draudimo įmokos galėjo būti išskaičiuoti iš mokesčio. Nepaisant 2 milijonų HUF ribos, įstatymo nuostatos dėl išėtinės išmokos sumos nebuvo pakeistos. Aktas įsigaliojo 2010 m. spalio 1 d. tačiau taikytas ir išmokoms nuo 2010 m. sausio 1 d. Tuo pačiu buvo pakeista Konstitucija, įtvirtinant retrospektyvinę pareigą mokėti mokesčius nuo atlyginimų gautų viešajame sektoriuje einamaisiais mokestiniais metais. Aktas buvo apskųstas Konstituciniam teismui, kuris aptartas nuostatas pripažino prieštaraujančiomis Konstitucijai 2010 m. spalio 26 d. sprendimu.

2010 m. parlamentas iš naujo priėmė 98 procentų mokestį, nurodydamas, kad jis taikomas nuo 2005 m. sausio 1 d. ir taikytinas pajamoms, viršijančioms 3,5 milijono HUF, šie pakeitimai įsigaliojo 2010 m. gruodžio 30 d. Taip pat parlamentas vėl pakeitė Konstituciją, įtvirtindamas retrospektyvinį mokesčių taikymą penkeriems metams, taip pat buvo apriboti Konstitucinio teismo įgaliojimai, uždraudžiant jam peržiūrėti su mokesčiais ir biudžetu susijusius teisės aktus. Nepaisant to, Konstitucinis teismas anuliavo penkerių metų atgalinį 98 proc. mokesčio taikymą, tačiau konstatavo, kad tik iki 2010 mokestinių metų gautų pajamų apmokestinimas pažeidžia teisę į žmogišką orumą.

2011 m. gegužės 9 d. parlamentas vėl patvirtino 98 procentų mokestį, nustatydamas, kad jis taikomas pajamoms gautoms nuo 2010 m. sausio 1 d.

Neoficiali teismo sprendimo apžvalga

Pareiškėjo teigimu, 98 procentų mokesčio taikymas daliai jo išmokų buvo nepateisinamas ir taip Konvencijos) Pirmojo protokolo 1 straipsnis.

Dėl klausimo, ar nagrinėjamu atveju buvo kišimasis į pareiškėjo nuosavybės teisę Pirmojo protokolo 1 straipsnio prasme, Europos Žmogaus Teisių Teismas, remdamasi savo praktika, pakartojė, kad 1 straipsnis apima tris taisykles: 1) 1 dalies pirmame sakinyje įtvirtinta taisyklė yra bendro pobūdžio ir reiškia nekliudomą naudojimąsi nuosavybe; 2) 1 dalies antro sakinio taisyklė apima nuosavybės apribojimus tam tikromis sąlygomis; 3) 2 dalyje įtvirtinta taisykle Susitariančioms šalims, be kita ko, suteikta teisė kontroliuoti naudojimąsi nuosavybe atsižvelgiant į viešą interesą. Sprendžiant, ar laikomasi 1 taisyklės, turi būti nustatyta ar dvi kitos taisyklės taikytinos.

Įsikišimas, leistinas pagal antrą ir trečią taisyklę, kurio viena formų taip pat kyla iš mokesčių mokėjimo užtikrinimo priemonių, turi išlaikyti pusiausvyrą tarp visuomenės viešojo intereso ir pagrindinių asmens individualių teisių apsaugos. Šios pusiausvyros siekis atsispindi 1 straipsnio, kaip visumos, struktūroje ir turi būti pagrįstas proporcingumo santykiu tarp taikomų priemonių ir siekiamų tikslų. Nagrinėjamu atveju reikia atsakyti į klausimą, ar pareiškėjo individualios aplinkybės, mokesčių įstatymų taikymas sudarė jam nepagrįstą našta ar iš esmės pakenkė jo finansinei situacijai.

Teismas priminė, kad esant tam tikroms aplinkybėms, nuosavybės praradimas dėl priimančios teisės aktus sukurtų priemonių ar dėl teismo sprendimo nebus tapatinamas su nuosavybės teisės apribojimu. Atkreipė dėmesį, kad šalys sutiko, jog ginčijamu apmokestinimu buvo kišimasis į pareiškėjo teisę nekliudomai naudotis nuosavybe.

Dėl šio kliudymo teisėtumo Teismas pasisakė, kad teisinio pagrindo pagal nacionalinę teisę egzistavimas nėra pakankama, kad būtų patenkintas teisėtumo principas. Papildomai, teisinis pagrindas turi turėti tam tikrą kokybę, t. y. jis turi būti suderintas su teisės viršenybe ir užkirsti kelią piktnaudžiavimams. Tai reiškia, kad papildomai prie to, kad teisės normos, pagal kurias grindžiamas nuosavybės apribojimas, yra suderintos su nacionaline valstybės teise, taip pat ir jos konstitucija, jos turi būti pakankamai prieinamos, tikslios ir prognozuojamos jų taikyme. Taisyklė yra prognozuojama, kai ji suteikia priemonę apsaugančią nuo valdžios institucijų savavališko kišimosi.

Pagal Teismo praktiką, mokesčių srityje valstybėms gali būti leista tam tikro laipsnio papildoma pagarba ir laisvė vykdyti savo fiskalines funkcijas tikrinant teisėtumo aspektu.

Teismas pažymėjo, kad retrospektyvinis apmokestinimas gali būti taikomas iš esmės įstatymo techniniams trūkumams išspręsti, ypač kur priemonės galiausiai pateisinamos viešuoju interesu. Čia aiškus viešasis interesas užtikrinti, kad privatūs asmenys nesinaudotų nauda dėl spragų, atsiradusių keičiantis mokesčių režimui.

Nagrinėjamu atveju tokie įstatymų trūkumai nenustatyti, todėl EŽTT nuomone ypatingas dėmesys turi būti skiriamas įvertinti, ar ginčijama priemonė buvo teisėta Pirmojo protokolo 1 straipsnio prasme.

Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad teisės nuostatos, pagal kurias pareiškėjas sumokėjo ginčijamus mokesčius, buvo panaikintos Konstitucinio teismo sprendimu ir trūkstamas teisinis reglamentavimas buvo atstatytas tik 2011 m. gegužės 14 d., kas Teismo nuomone, kelia tam tikrą abejonių dėl aiškaus teisinio pagrindo buvimo. Tačiau EŽTT pripažįsta paskutinius Akto pakeitimus, kaip galimą teisinį pagrindą.

Dėl viešojo intereso teismas pakartojo, kad nacionalinės institucijos, dėl tiesioginio žinojimo apie visuomenę ir jos poreikius, iš principo yra geresnėje pozicijoje nei Teismas įvertinti, kas patenka į viešąjį interesą. Visų pirma, nacionalinės institucijos sprendžia, kokie mokesčiai ar įmokos turi būti surenkami. Sprendimai šioje srityje susiję su politiniais, ekonominiais ir socialiniais klausimais, kuriuos Konvencija palieka šalių kompetencijai.

Nagrinėjamu atveju vertintina, ar valstybės taikytos priemonės buvo proporcingos siekiamiems viešojo intereso tikslams.

Atkreipė dėmesį, kad pareiškėjui, kuris turėjo teisę į išeitinę išmoką pagal savo darbo sutartį ir dėl kurio elgesio niekada nebuvo kilę klausimų, buvo taikyta ginčijama priemonė nepaisant to, kad išeitinė išmoka skirta specifiniam ir pripažintam socialiniam tikslui – reintegracijai į darbo rinką. Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas turėjo patirti esminį savo pajamų suvaržymą tuo laiku, kai galimai turėjo asmeninių sunkumų dėl darbo praradimo. Taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas galėjo jau būti išleidęs tas pajamas, nežinodamas, kad ateityje teks jam beveik visas jas gražinti sumokant naujus mokesčius. Teismo nuomone, pereinamojo laikotarpio, per kurį buvo galima prisitaikyti prie naujos schemas, nebuvimas, tikėtina, sukėlė pareiškėjui didelių asmeninių sunkumų. Teismas priminė, kad apmokestinimas žymiai didesniais tarifais nei galiojo pajamų atsiradimo metu gali būti laikomas nepagrįstu kliudymu lūkesčiams pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį. Nauju aptariamu mokesčiu nebuvo siekiama panaikinti egzistuojančio teisinio reglamentavimo trūkumus, nei pareiškėjas gavo naudos iš spragu, atsiradusių keičiantis mokesčių režimui.

Atsižvelgiant į tai, Teismo nuomone, taikyta priemonė sukėlė perteklinę individualią naštą pareiškėjui. Tokią išvadą dar labiau grindžia tai, kad priemonė taikyta tik tam tikrai grupei asmenų, kurie išskirti dėl to, kad tiesiogiai ar netiesiogiai gavo atlyginimą iš valstybės biudžeto. Įvertinęs tai, kad ginčijama priemonė buvo skirta valstybės biudžeto interesams sunkiu ekonominiu laikmečiu, Teismas pažymi, kad dauguma piliečių nebuvo įpareigoti panašia apimti dalintis visuotinę naštą. EŽTT nuomone, pareiškėjui taikyta priemonė negali būti pateisinama viešuoju interesu. Negalima be specifinių ir pateisinamų priežasčių žlugdyti lūkesčius tų, kurie elgiasi sąžiningai, įstatymų ar sutarčių pagrindu. Todėl priemonė negali būti laikoma pagrįstai proporcinga tikslui, kurį siekta įgyvendinti. Šių išvadų Teismui pakako konstatuoti, kad buvo Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimas, už kurį priteisė 25,000 eurų kompensaciją ir 3,400 eurų išlaidų.

Pastaba: panaši byla – 2013 m. gegužės 14 d. sprendimas byloje N. K. M. prieš Vengriją (pareiškimo Nr. 66529/11).

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Rousk prieš Švediją* pareiškimo Nr. 27183/04, svarbos lygis – 2

Dėl turto – gyvenamojo būsto – pardavimo iš varžytinių siekiant išieškoti mokestinę nepriemoką.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas gimė 1950 metais, mirė 2011 m. birželį, jo našlė Julia Rousk nusprendė palaikyti pareiškimą.

Pareiškėjas buvo uždaros įmonės savininkas turintis pareigą kiekvienais metais pateikti mokesčio deklaraciją. Iki 2002 m. kovo 31 d. jam nepateikus deklaracijos už pajamas gautas 2001 metais, Stokholmo mokesčių administratorius nurodė pateikti mokesčio deklaraciją per dvi savaites nuo nurodymo gavimo. Pareiškėjas nurodymo neįvykdė, todėl mokesčių administratorius apskaičiavo mokesčius pagal savo įvertinimus, leido pareiškėjui per dvi savaites pateikti savo pastabas. Pareiškėjui to nepadarius, 2002 m. lapkritį mokesčių tarnyba nusprendė jam taikyti papildomus mokesčius. Informavo pareiškėją, kad mokesčiai, papildomi mokesčiai ir delspinigiai sudaro 232 572 Švedijos kronų (apie 27 000 eurų), šią sumą turėjo sumokėti iki 2003 m. Mokesčių tarnybos sprendime buvo nurodyta sprendimo peržiūrėjimo ar jo apskundimo tvarka. Po priminimo pareiškėjui, kad jis turi sumokėti mokestinę nepriemoką, mokesčių administratorius kreipėsi į vykdymo instituciją dėl priverstinio išieškojimo.

Vykdymo institucija 2003 m. gegužės 28 d. išdavė vykdomąjį raštą, areštuodama pareiškėjo sklypo nuomos teisę ir namą, kuriame gyveno pareiškėjas su žmona. 2003 m. rugpjūčio 10 d. pareiškėjas apskundė vykdomąjį raštą Stokholmo apylinkės teismui, nurodydamas, kad dėl mokestinės nepriemokos dar nepriimtas galutinis sprendimas. Nurodė, kad ketina gražinti skolą, areštuoto namo pardavimas turės sunkių ekonominių, socialinių ir medicininių pasekmių jam ir jo žmonai. Teigė, kad pastaraisiais metais sirgo depresija, dėl to gydėsi. Teismas skundą atmetė, dėl ko pareiškėjas 2003 m. rugsėjo 15 d. kreipėsi į Švedijos apeliacinį teismą, prašydamas pratęsti skundo padavimo terminą, nes nori gauti papildomų dokumentų. Daugiau negavęs jokios informacijos iš pareiškėjo, apeliacinis teismas 2003 m. lapkričio 5 d. apeliacinį skundą atmetė.

2003 m. liepos 28 d. pareiškėjas informavo, kad 2002 ir 2003 jis nepateikė mokesčių deklaracijų dėl ligos. Prašė Stokholmo mokesčių tarnybos atidėti jam mokesčių mokėjimą, kol nebus atliktas naujas mokesčių įvertinimas ir nurodė, kad netrukus pateiks mokesčių deklaracijas. Šis jo prašymas nebuvo išnagrinėtas, nes buvo klaidingai klasifikuotas gaunamame mokesčių

administratorius pašte. 2003 m. rugpjūčio 28 d. pareiškėjas pakartojė savo prašymą. Per tą laiką pateikė 2002 m. mokesčio deklaraciją. 2003 m. rugsėjo 3 d. Stokholmo mokesčių administratorius atidėjo pareiškėjui mokesčių ir papildomų mokesčių, apskaičiuotų mokesčių administratoriui atlikus savarankišką vertinimą, mokėjimą. Sprendimas buvo užregistruotas pareiškėjo paskyroje mokesčių administracijos duomenų bazėje, tačiau vykdymo institucijos neinformavo tiesiogiai faksu ar kitu būdu. Pareiškėjui pateikus tik dalį deklaracijoje būtinų duomenų mokesčių administratorius vėl atliko savo vertinimą ir daliai pajamų paliko mokestinę nepriemoką apie 78 866 SEK (9 150 EUR). Šis sprendimas patvirtintas 2003 m. lapkričio 26 d., nuo to laiko mokestinės nepriemokos mokėjimo atidėjimas taikytas nuo 2003 m. rugsėjo 3 d. nebegaliojo, vėl pareiškėjo skola valstybei tapo išieškotina, tačiau pareiškėjui paprašius, 2004 m. balandžio 30 d. atidėjo mokestinės nepriemokos mokėjimą (17 469 SEK). 2007 m. gruodžio 2 d. mokesčių institucijos sprendimą apskundė Apygardos administraciniam teismui. Tolesnė šio proceso eiga nežinoma.

Tuo metu 2003 m. liepos 4 d. ir 2003 m. liepos 31 d. laiškais vykdymo institucija informavo pareiškėją apie varžytines, kurių metu bus parduotas jo turtas, kuris įvertintas 1 850 000 SEK ir 2 150 000 SEK.

2003 m. liepos 28 d. pareiškėjas prašė sustabdyti aukcioną 2 mėn. laikotarpiui. Nurodė, kad mokestinės nepriemokos negalėjo sumokėti dėl asmeninių priežasčių, taip pat tai, kad sumokėjo kitas skolas, todėl jos turėtų būti išbrauktos iš skolų sąrašo. Vykdymo institucija atsisakė sustabdyti varžytines, nes išieškotojas – valstybė su tuo nesutiko. 2003 m. rugpjūčio 4 d. pareiškėjas atsisakymą apskundė apylinkės teismui, 2003 m. rugpjūčio 28 d. teismas skundą atmetė.

Varžytinės vyko 2003 m. rugsėjo 3 d. 13 val. 45 min. Pirmą siūlyta kaina atmesta kaip per maža. Po antrojo kainų siūlymo rato turtas parduotas už 1 600 000 SEK (apie 186 000 EUR), jo perėmimo data numatyta 2003 m. spalio 1 d.

2003 m. rugsėjo 15 d. pareiškėjas apeliaciniam teismui apskundė apylinkės teismo sprendimą neatidėti varžytinių, 2003 m. lapkričio 5 d. skundas paliktas nenagrinėtas dėl to, kad nuosavybė jau buvo parduota, kai buvo paduotas skundas. 2003 m. rugsėjo 17 d. pareiškėjas apskundė pardavimą apylinkės teismui, prašydamas paskelbti jį niekiniu, kadangi tą pačią – varžytinių dieną – mokesčių administratorius suteikė jam mokestinės nepriemokos mokėjimo atidėjimą. Taip pat prašė naujų varžytinių, kad turtas būtų parduotas už didesnę kainą. Vykdymo institucija atsiliepime nurodė, kad iki varžytinių ji nebuvo supažindinta su mokesčių administratoriaus sprendimu, kuris buvo priimtas rugsėjo 3 d. popiet. Be to, pareiškėjas taip pat turėjo kitų skolų 23 775 SEK (2 800 EUR), kurios turėjo būti išieškotos parduodant turtą.

Varžytinių metu turtas parduotas už 80 proc. įvertintos turto vertės. Pareiškėjas teismui argumentavo, kad likusi skola tik 7 500 SEK, jo nuomone, vykdymo institucija per pertrauką tarp varžytinių ratų galėjo patikrinti duomenis apie mokestinės nepriemokos sumokėjimo atidėjimą, nes vykdymo instituciją jis buvo informavęs, kad kreipėsi dėl atidėjimo, tad turėjo patikrinti šio prašymo nagrinėjimo rezultatus. 2003 m. spalio 15 d. apylinkės teismas atmetė skundą, nurodydamas, kad vykdomasis raštas nebuvo panaikintas. 2003 m. lapkričio 4 d. pareiškėjas kreipėsi į apeliacinį teismą, remdamasis Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsniu dėl neproporcingo pardavimo. Apeliacinis teismas, vėliau Aukščiausiasis teismas skundą atmetė.

Pareiškėjui nesutikus išsikraustyti iki 2003 m. spalio 1 d., buvo nuspręsta jį iškeldinti. Pareiškėjas prieštaravo, nurodė, kad pardavimas dar neįsiteisėjęs, nes jis jį apskundęs. Pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas atidėti iškeldinimą, bet jo prašymai atmesti (2003 m. lapkričio 5 d. apylinkės teisme, 2003 m. gruodžio 23 d. Apeliaciniame teisme, 2004 m. gegužės 27 d. Aukščiausiajame teisme). Iškeldinimas įvykdytas 2003 m. spalio 22 d., jo metu sugadinti ar išmesti kai kurie baldai. Iškeldinimo veiksmus pareiškėjas apskundė teismams, bet jo skundai nebuvo patenkinti. 2004 m. sausio 27 d. pareiškėjui išmokėta 524 343 SEK (61 000 EUR) suma, likusi nuo pardavimo sumokėjus visas skolas, aukciono ir iškeldinimo išlaidas.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu buvo pažeista jo teisė į nuosavybę pagal EŽTK Pirmojo protokolo 1 straipsnį, nes varžytinės ir iškeldinimas buvo neproporcingos priemonės, be to, buvo sunaikinti jo daiktai, jo turtas parduotas už mažesnę nei rinkos kainą.

EŽTT nurodė, kad pradiniai veiksmai, kurių ėmėsi mokesčių administratorius, vėliau vykdymo institucija (kreipimasis dėl priverstinio išieškojimo, vykdomojo rašto išdavimas, varžytinių paskelbimas) – priemonės, skirtos mokestinių nepriemokų išieškojimui ir mokesčių surinkimo užtikrinimui pagrįstos nacionaliniais teisės aktais ir viešuoju interesu.

Spręsdamas dėl panaudotų priemonių ir siekiamų tikslų proporcingumo, Teismas dėl pareiškėjo argumento, jog turtas parduotas už mažesnę nei rinkos kainą, pasisakė, kad pareiškėjas nepateikė pakankamai įrodymų dėl rinkos realios kainos, be to, pažymėjo, kad buvo surengtas antras varžytinių ratas, nes pirmajame buvo pasiūlyta per maža kaina, taip pat reikia įvertinti didesnę pirkėjo riziką perkant nuosavybę tokiu būdu, todėl šiuo aspektu Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimo neįžvelgė.

Toliau Teismas pažymėjo, kad visų pirma pareiškėjas neįvykdė savo pareigos pateikti mokesčio deklaraciją ir iš pradžių buvo pasyvus, nors ir buvo informuotas apie

mokestinės nepriemokos išieškojimo vykdymo perdavimą vykdymo institucijai. Pareiškėjo argumentas, kad to nepadarė dėl ligos atmetinas, nes į medikus pareiškėjas kreipėsi praėjus 7 mėnesiams nuo galutinio termino pateikti mokesčio deklaraciją, iki tol jis nesikreipė pagalbos nei į sutuoktinę, nei į advokatus. Būdamas įmonės savininkas, pareiškėjas turėjo žinoti apie pareigas ir pasekmes jų neįvykdžius. Vadinasi, pareiškėjas turėjo galimybę išvengti priverstinio išieškojimo veiksmų.

Pagal teisinį reglamentavimą išieškojimo veiksmai automatiškai nestabdomi juos apskundus teismui, tačiau numatyti tam tikri saugikliai asmens naudai, kai kuriais jų pareiškėjas pasinaudojo. Dėl prašymo atidėti mokėjimą teismas pažymėjo, kad jį pareiškėjas mokesčių administratoriui siuntė 2003 m. liepos 28 d. faksu ir paštu, tačiau dėl klaidos mokesčių administratorius jo negavo. Vyriausybė pripažino, kad jei būtų nagrinėtas toks prašymas, tai galimai turėtų įtakos tolesniems veiksams dėl nuosavybės pardavimo. Teismas nesiėmė spręsti, ar būtų patenkintas toks prašymas, tačiau Teismui pakanka konstatuoti, kad ši klaida galėjo turėti įtakos įvykių eigai ir ji parodė institucijų nepakankamą stropumą.

EŽTT nuomone, įvertinant tai, kad pareiškėjas pakartojo savo prašymą rugsėjo 1 d. bei kelis kartus akcentavo klausimo skubumą, mokesčių administratorius turėjo į tai atkreipti dėmesį, juo labiau kad mokesčių administratoriui buvo žinoma apie išieškojimo procesą, apie jo eigą galėjo sužinoti vykdymo institucijos duomenų bazėje, prie kurios prieigą turėjo, taigi turėjo matyti, kad aukcionas numatytas rugsėjo 3 d. Tai, kad mokesčių administratorius prašymą nagrinėjo dvi dienas būtų pateisinama esant įprastoms aplinkybėms, tačiau nagrinėjamu atveju nebuvo pakankamo spartumo, ypač atsižvelgiant į tai, kad prašymas buvo patenkintas tą pačią dieną kai vyko varžytinės.

Pažymėjo, kad nors oficialiai apie mokėjimo atidėjimą vykdymo institucija informuota 2003 m. rugsėjo 8 d., tačiau sprendimo priėmimo dieną įrašas apie mokestinės nepriemokos sumokėjimo atidėjimą buvo įregistruotas pareiškėjo paskyroje mokesčių administratoriaus duomenų bazėje, prie kurios prieigą vykdymo institucija turėjo. Teismas pažymėjo, kad trūko susižinojimo tarp skirtingų institucijų. Pažymėjo, kad pareiškėjas kreipdamasis į teismą 2003 m. rugpjūčio 3 d. nurodė, kad yra paprašęs mokėjimo atidėjimo, taigi vykdymo institucijai apie tokį prašymą buvo žinoma prieš varžytines, todėl pagrįstai galėjo būti tikimasi, kad vykdymo institucija patikrins prieš varžytines informaciją apie tokio prašymo nagrinėjimo eigą ar rezultatus.

Taip pat pažymėjo, kad nors vykdymo institucijai buvo žinoma apie tai, jog pareiškėjas jau sumokėjo kai kurias kitas (TPMD) mokestines nepriemokas, vis tiek šią mokestinę nepriemoką ji nurodė teismui 2003 m. rugsėjo 17 d. atsiliepime, kaip vieną argumentų,

pagrindžiančių varžytinių reikalingumą. Teismo nuomone, tai rodo rimtą stropumo trūkumą, ypač atsižvelgiant į sunkias pardavimo ir išskeldinimo pasekmes. Be to, pagal teisinį reglamentavimą, jau įvykdyti išieškojimo veiksmai pripažįstami, jei įmanoma, negaliojančiais, jei buvo leista atidėti mokėjimą. Vykdomo institucija apie mokėjimo atidėjimą oficialiai sužinojo 2003 m. rugsėjo 8 d., savaitę po varžytinių ir mėnesį prieš išskeldinimą, ir žinojo, kad pareiškėjo išieškotina skola yra tik 6 721 SEK, Teismo nuomone, tiek vykdomo institucija, tiek teismai galėjo atšaukti pardavimą. Teismas pasisakė, kad tiek turto pardavimas, tiek išskeldinimas buvo pertekliniai ir neproporcingi, ypač dėl to, kad pareiškėjas turėjo kito turto – automobilį, kuris galėjo būti parduotas nedideliame skolos likučiu padengti, ypač atsižvelgiant į tai, kad teismo procesas dėl vykdomojo rašto vis dar vyko (vykdomasis raštas dar neturėjo teisinės galios).

Teismas konstatavo, kad pardavimas aukcione ir išskeldinimas tik dėl 6 721 SEK skolos buvo per didelė našta pareiškėjui, todėl pažeistas Pirmojo protokolo 1 straipsnis.

Pareiškėjas taip pat teigė, kad jo būsto pardavimas ir išskeldinimas pažeidė jo teisę į privataus gyvenimo gerbimą pagal EŽTK 8 straipsnį.

EŽTT pažymėjo, kad kliudymas pareiškėjo teisei pagal 8 straipsnio 1 dalį buvo pagrįstas teisės aktų nuostatomis ir vykdomas siekiant teisėtų tikslų apsaugoti kitų – pirkėjo – teises ir laisves, taip pat ir valstybės ekonominės gerovę.

Teismas pažymėjo, kad būsto praradimas yra kraštutinė teisės į būsto gerbimą kliudymo priemonė. Tokios priemonės taikymo procedūra turi būti labai aiški ir su saugikliais.

Kaip jau aptarta, nė viena iš pareiškėjo inicijuotų bylų nebuvo iki galo išnagrinėta teismų iki jo išskeldinimo. Nors tai pateisinama efektyvaus išieškojimo siekiu, tačiau Teismo neįtikino, kad pareiškėjo interesai buvo atitinkamai apsaugoti. Pažymėjo, kad kai vykdomo institucija nusprendė pareiškėją išskeldinti, jai buvo žinoma apie mokėjimo atidėjimą ir kad tik nedidelė skolos dalis buvo išieškotina. Taip pat buvo žinoma, kad teismai dar neišnagrinėjo vykdomojo rašto teisėtum klausimo. Teismo nuomone, išskeldinimas turėjo būti atidėtas.

Taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad nors pareiškėjui buvo nurodyta išsikraustyti iki 2003 m. spalio 1 d., pinigus už būsto pardavimą jis gavo tik 2004 m. sausio 27 d., kas tapo papildoma pertekline finansine našta pareiškėjui, ypač atsižvelgiant į tai, kad jis turėjo susirasti naują būstą.

Dėl pirkėjo interesų, nors teismas pripažino juos teisėtais, tačiau pažymėjo, kad turta jis pirko aukcione, kuriame dažnai mažesnė nei rinkos kaina lemia didesnę riziką, be to, aukciono dieną pirkėjas sumokėjo tik 10 proc. visos sumos (likusią 2013 m. spalio 1 d.).

Atsižvelgiant į tai, Teismas konstatavo, kad nei pirkėjo interesai, nei valstybės viešasis interesas nenusvėrė nagrinėjamu atveju pareiškėjo intereso, todėl buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

Teismas priteisė pareiškėjui 65,000 EUR turtinės ir 15,000 EUR neturtinės žalos, 8,300 EUR išlaidų.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. birželio 20 d. sprendimas byloje *Wallishauer prieš Austriją (Nr. 2)* (pareiškimo Nr. 14497/06, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo mokėti sveikatos ir socialinio draudimo įmokas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja nuo 1978 m. dirbo Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) ambasadoje Vienoje fotografe. Nuo 1981 metų turėjo neterminuotą darbo sutartį. Po nelaimingo atsitikimo kompetentinga institucija pripažino, jog jai taikoma apsauga pagal Neįgaliųjų asmenų įdarbinimo įstatymą. 1987 m. ambasada ją atleido, po paskesnio nelaimingo atsitikimo darbe.

Pareiškėja buvo užsiregistravusi kaip darbuotoja, draudžiama socialiniu draudimu, ir pati mokėjo darbuotojo ir darbdavio socialinio draudimo įmokas Vienos sveikatos draudimo tarnybai. Darbdavio įmokas, kurios iki 1983 m. sudarė 53 proc. visų socialinių įmokų, jai atlygindavo ambasada. Vėliau atlygindavo 55 procentus visų įmokų.

Vienos darbo ir socialinis teismas pripažino negaliojančiu pareiškėjos atleidimą. Darbo sutartis su ambasada galiojo, tačiau jie jos paslaugų atsisakė, pareiškėja kreipėsi į teismą dėl atlyginimo išieškojimo. 1995 m. liepos 14 d. Vienos darbo ir socialinio teismo sprendimu ambasada išmokėjo pareiškėjai atlyginimo išskolinimą ir palūkanas. Išmokėtas atlyginimas apėmė ir darbuotojo socialinio draudimo mokesčius, kuriuos pareiškėja turėjo sumokėti. Ambasados pozicija, išmokėtas atlyginimas nereiškė sutikimo su teismo sprendimu, o darbo sutartis negalioja.

1999 m. kovo 17 d. Darbo, sveikatos ir socialinės apsaugos ministerija nurodė, kad pareiškėja vis dar laikoma darbuotoja pagal galiojančią darbo sutartį su ambasada. Tuo remdamasi Sveikatos draudimo valdyba nurodė pareiškėjai sumokėti darbuotojo ir darbdavio draudimo įmokas už laikotarpį nuo 1988-1995 m. Pareiškėja pateikė prieštaravimą, tačiau Sveikatos draudimo valdyba per nustatytus terminus jo neišnagrinėjo, todėl pareiškėja kreipėsi dėl jurisdikcijos perdavimo. 2000 m. birželio 7 d. Vienos apygardos gubernatorius nurodė pareiškėjai

sumokėti socialinio draudimo įmokas. Pareiškėja sumokėjo darbuotojo įmokas, tačiau apskundė sprendimą, teigdamas, jog darbdavio įmokas turėjo mokėti ambasada. Teisės nuostata (Bendros socialinės apsaugos įstatymo 53 straipsnio 3 dalies a punktas), numatanti pareigą tą daryti pareiškėjai dėl to, kad jos darbdavys turi ekstrateritorinį statusą ir nemoką socialinių įmokų, pažeidžia konstitucinį lygybės principą – nėra priešasčių, kad ekstrateritorinį statusą turinčio darbdavio darbuotojams būtų taikomos kitos taisyklės nei kitiems darbuotojams. Konstitucinis teismas atsisakė priimti pareiškėjos skundą ir nukreipė jį Administraciniam teismui. Į Administracinį teismą su savo reikalavimais kreipėsi ir Sveikatos draudimo valdyba. Administracinis teismas abi bylas sujungė ir paliko galioti Sveikatos draudimo valdybos sprendimą, nurodydamas, kad pareiškėjos atveju taikoma teisės nuostata yra išimtis iš nustatytos bendros taisyklės, jog mokesčių našta pasiskirsto darbuotojas ir darbdavys, ir tokiu atveju darbuotojas turi sumokėti visas socialinio draudimo įmokas, neatsižvelgiant į tai, kad JAV ambasada buvo įsipareigojusi savo darbuotojams atlyginti įmokas. Po teismo sprendimo Federalinė socialinės apsaugos ir kartų ministerija nurodė pareiškėjai sumokėti darbuotojo ir darbdavio įmokas. Pareiškėja kreipėsi į Konstitucinį teismą, nes buvo pažeistos jos teisės į nuosavybę ir diskriminacijos draudimas, tačiau jis atsisakė priimti jos skundą.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjos teigimu, Bendros socialinės apsaugos įstatymo 53 straipsnio 3 dalies a punktu jai teko neproporcinga našta ir taip pažeistas Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnis.

Europos Žmogaus Teisių Teismas neturi pagrindo nesutikti su Administracinio teismo išvada, kad nagrinėjamu atveju taikytinas Bendros socialinės apsaugos įstatymo 53 straipsnio 3 dalies a punktas, nes visų pirma vietinės institucijos, ypač teismai turi teisę interpretuoti ir taikyti nacionalinę teisę. Todėl konstatuotina, kad įsikišimas į nuosavybes teisę buvo teisėtas. Taip pat, Teismas pripažino, kad šiuo įsikišimu buvo siekiama teisėto tikslo, „suderinamai su bendru interesu“. Teismas nagrinėjo, ar įsikišimas buvo proporcingas siekiamam tikslui. Išnagrinėjęs tarptautinės teisės aktus, Teismas padarė išvadą, kad aptariamoje teisės nuostatoje nustatyta išimties taisyklė vis dar galioja.

Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėja nenurodė, kad darbdavys kada būtų mokėjęs tiesiogiai savo socialinio draudimo įmokas, priešingai, pradėjusi dirbti JAV ambasadoje ji užsiregistravo kaip mokesčių mokėtoja. Aplinkybės rodo, kad ji buvo mokėtoja, JAV ambasada tik kompensuodavo su tuo susijusias išlaidas. Kilus ginčui tarp jos ir darbdavio, darbdavys atsisakė kompensuoti įmokas, bet tai nepakeitė pareiškėjos santykio su Sveikatos draudimo

valdyba. Jos pareiga buvo įtakota pačios pasirinkto įsidarbinimo būdo, ji turėjo priimti riziką, galimą dėl to, kad JAV atsisakys vykdyti savo sutartinius įsipareigojimus jai.

Apibendrinamas Teismas konstatavo, kad pareiga sumokėti socialinio draudimo įmokas nesukėlė perteklinės naštos pareiškėjai ir todėl nėra Pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimo.

Taip pat pareiškėja teigė, kad pažeistas EŽTK 6 straipsnis, nes institucijos ir Konstitucinis teismas atsisakė kreiptis į Europos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo dėl Bendros socialinės apsaugos įstatymo 53 straipsnio 3 dalies a punkto atitikimo Europos Sąjungos teisei. Teismas pakartojo, kad Konvencija negarantuoja tokios teisės kreiptis į Europos Teisingumo Teismą, tačiau atkreipė dėmesį, kad atsisakymas tenkinti prašymą kreiptis gali pažeisti proceso sąžiningumą. Nagrinėjamu atveju, pareiškėja nebuvo pateikusi argumentų, kodėl Bendros socialinės apsaugos įstatymo 53 straipsnio 3 dalies a punktas prieštarauja ES teisei, nenurodė, kokios bendrijos teisės nuostatos būtų susijusios su šiuo atveju, todėl Teismas skundą šioje dalyje atmetė kai nepagrįstą.

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Konvencijos I protokolo 3 str.)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Anchugov ir Gladkov prieš Rusiją* (pareiškimų Nr. 11157/04 ir 15162/05, svarbos lygis – 2)

Dėl suimtojo rinkimų teisės**Faktinės aplinkybės**

Abu pareiškėjai už nužudymą ir kitus nusikaltimus buvo nuteisti laisvės atėmimu iki gyvos galvos, vėliau bausmės sumažintos iki 15 metų. Jie taip pat neteko teisės balsuoti, ypač Valstybės Dūmos ir Prezidento rinkimuose pagal Rusijos Konstitucijos 32 straipsnio 3 dalį. Šią nuostatą pareiškėjai apskundė Rusijos Konstituciniam Teismui, kuris jų skundą atmetė nurodydamas kad neturi jurisdikcijos spręsti, ar vienos konstitucinės nuostatos atitinka kitas konstitucines nuostatas.

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjai teigė, kad buvo pažeistas Konvencijos Pirmojo protokolo 3 straipsnis.

EŽTT pažymėjo, kad valstybės vadovo rinkimai nepatenka į Pirmojo protokolo 3 straipsnio reguliavimo sritį, todėl, pareiškimas šioje dalyje atmestinas.

Konstatavo, kad Rusijos Konstitucijos 32 straipsnio 3 dalis taikoma visiems nuteistiesiems asmenims nepriklausomai nuo bausmės trukmės ar padarytų nusikaltimų sunkumo, kitų individualių aplinkybių. Teismas atmetė Rusijos Vyriausybės argumentą, jog toks draudimas numatytas Konstitucijoje, patvirtintoje visuotiniu piliečių balsavimu, o ne parlamento, kaip nereikšmingą, kadangi gali būti tikrinamas visų šalies teisės aktų atitikimas Konvencijai. Konstatavo, kad tokia Konstitucijos nuostata pažeidžia Pirmojo protokolo 3 straipsnį, todėl yra keistina.

Pripažino, jog teisės pažeidimo konstatavimas yra kaip satisfakcija pakankamas atlyginimas pareiškėjams.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Shindler prieš Jungtinę Karalystę* pareiškimo Nr. 19840/09, svarbos lygis – 2

Dėl rinkimų teisės pilietybės valstybėje

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, Britanijos pilietis, gimęs 1921 m., gyvenantis Italijoje, į kurią kartu su žmona itale persikraustė 1982 m. išėjęs į pensiją. Pagal nacionalinę teisę, Britanijos piliečiams, gyvenantiems užsienyje mažiau nei 15 metų, leidžiama balsuoti Jungtinės Karalystės parlamento rinkimuose. Pareiškėjas šio kriterijaus neatitiko, todėl jam neleista balsuoti (negalėjo balsuoti bendruose 2010 m. gegužės 5 d. rinkimuose).

Neoficiali teismo sprendimo medžiaga

Pareiškėjo teigimu, laikantis EŽTK Pirmojo protokolo 3 straipsnio, jokie laiko apribojimai negali būti taikomi Europos Sąjungos piliečiams, gyvenantiems kitoje nei kilmės valstybė, balsuoti kilmės valstybėje, jei jie išlaiko tos šalies pilietybę. Nurodė, kad jo ryšiai su Jungtine Karalyste labai glaudūs, jis tarnavo britų karinėse pajėgose, gauna pensiją iš kilmės valstybės, moka mokesčius ir turi šeimos narių JK. Jis ginčijo, kad 15 metų laikotarpis jį atskyrė nuo valstybės ir teigė, kad tai yra neproporcingas jo teisių apribojimas.

Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, kad nei pareiškėjas, nei Vyriausybė aiškiai nenurodė teisėto aptariamo apribojimo tikslo, tačiau sutiko su teisėtu tikslu parlamento rinkimų teisę išlaikyti tiems piliečiams, kurie turi glaudžius ryšius su valstybe ir kuriuos paveiks parlamento priimami įstatymai. Teismas pažymėjo, kad jei pareiškėjas sugrįžtų į JK, jo teisė balsuoti būtų atstatyta, todėl negalima teigti, kad šis draudimas pažeidžia pačią pareiškėjo teisę pagal Pirmojo protokolo 3 straipsnį esmę. Nagrinėjamu atveju Teismas vertino, ar apribojimas proporcingas siekiant suderinti skirtingus interesus.

Teismas peržvelgė Europos Tarybos institucijų veiklą ir nustatė, kad jos rodo didėjančią susirūpinimą Europos lygiu į problemas atsiradusias dėl migracijos politinio dalyvavimo kilmės ir gyvenamosios vietos valstybėse aspektu. Šiuo klausimu konstatuotinas požiūrių išsiskyrimas, todėl, Teismo nuomone, svarbu vyriausybėms palikti pakankamą veikimo laisvę šioje srityje. Taip pat pažymėjo, kad nuolat negyvenančių piliečių balsavimo klausimas keletą kartų svarstytas Jungtinės Karalystės parlamente. Teismo požiūriu, leidimas balsuoti 15

metų po išvykimo iš šalies nėra nepakankamas. Taip pat, atsižvelgiant į naštą valstybei, kuri tektų, jeigu reiktų patikrinti kiekvienu negyventojų prašymo atveju, ar jis turi pakankamus ryšius su valstybe, Teismo nuomone, bendra priemonė šioje byloje įneša teisinio tikrumo ir leidžia išvengti piktnaudžiavimo ir nenuoseklumo, kas atsirastų vertinant kiekvieną situaciją individualiai. Teismas konstatavo, kad toks pareiškėjo teisės dalyvauti parlamento rinkimuose ribojimas yra proporcingas siekiamam tikslui, todėl Pirmojo protokolo 3 straipsnis nebuvo pažeistas.